

Janita Taivalantti

MITÄ KUULUU MIKKELIN NUORET

Nuorten osallisuuden lisääminen sosiaali- ja terveyspalvelujen päätöksenteossa podcastin avulla

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Nuorisokasvatuksen johtamisen ja kehittämisen koulutus
(ylempi amk)

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (ylempi AMK)
Tekijä	Janita Taivalantti
Työn nimi	Mitä kuuluu Mikkelin nuoret. Nuorten osallisuuden lisääminen sosiaali- ja terveystalvelujen päätöksenteossa podcastin avulla
Toimeksiantaja	Juvenia – Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
Vuosi	2023
Sivut	57 sivua, liitteitä 1 sivu
Työn ohjaaja	Sari Miettinen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoite oli kehittää ja lisätä nuorten osallisuutta sekä vaikutusmahdollisuuksia Etelä-Savon hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen päätöksenteossa yhteiskehittämisprosessissa syntyneen podcastin avulla. Kyseessä oli nuorisolähtöinen prosessi, jolla osallisuuden lisäämisen lisäksi tuotettiin tietoa sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämistarpeista Etelä-Savon hyvinvointialueella. Vuoden 2023 alusta toimintansa aloittaneiden hyvinvointialueiden tehtäviin kuuluu sosiaali- ja terveystalveluiden tuottamisen lisäksi huolehtia vaikuttavista ja monipuolisista osallistumisen mahdollisuuksista.

Opinnäytetyön menetelmänä käytettiin yhteiskehittämistä ja aineistonkeruumenetelmänä osallistavia tulevaisuustyöpajoja nuorille. Tulevaisuustyöpajoissa kerättiin nuorten näkemyksiä ja kokemuksia nuorille suunnattujen sosiaali- ja terveystalvelujen toimivuudesta sekä kehittämistarpeista ja puutteista Etelä-Savon hyvinvointialueeseen kuuluvan Mikkelin alueella. Työpajoissa nuoret äänestivät kolme tärkeintä kehittämistä vaativaa palvelua, joiden ympärille rakennettiin käsikirjoitus podcastiin.

Podcastissa käytävään keskusteluun osallistui nuorten äänenä toimiva nuori, Etelä-Savon hyvinvointialueen aluevaltuutettu sekä opinnäytetyön tekijä. Podcast julkaistiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Soundcloud-alustan kautta. Keskusteluun osallistunut Etelä-Savon hyvinvointialueen aluevaltuutettu lupasi viedä podcastissa esille tuodut nuorten näkemykset eteenpäin päätöksentekoon.

Podcastin vaikuttavuutta voidaan arvioida vasta ajan kuluessa. Nuorten kuuleminen ja osallisuus kuitenkin lisääntyivät. Nuorten ääntä tulisi saada entistä enemmän kuuluviin päätöksenteossa moninaisin keinoin ja nuorten sekä päätäjien väliselle aitoon dialogiin perustuvalla keskustelulla on tarvetta. Podcast on ajankohtainen, nykyaikainen ja helposti saatavilla oleva laajan kuulijajoukon tavoitettava tapa saattaa ihmisiä yhteisen tärkeän keskustelun äärelle tuoden ihmisten aidon äänen kuuluviin.

Asiasanat: nuoret, osallisuus, hyvinvointialue, podcast, yhteiskehittäminen

Degree title	Master of Humanities
Author	Janita Taivalantti
Thesis title	How are you youth of Mikkeli. Increasing youth participation in the decision-making of social and healthcare services with a podcast
Commissioned by	Juvenia – Youth Research and Development Centre
Time	2023
Pages	57 pages, 1 page of appendices
Supervisor	Sari Miettinen

ABSTRACT

The aim of this thesis was to improve and increase the participation of young people in the decision-making of the social and healthcare services of the South Savo wellbeing services county. The participation of young people was improved and increased with the help of a podcast created in the co-creation process. It was a youth-oriented process, which, in addition to increasing participation, produced information about the improvement needs of social and healthcare services in the South Savo wellbeing services county. The duties of the wellbeing services counties, which started operating at the beginning of 2023, include providing social and healthcare services but also taking care of effective and diverse opportunities for participation for the citizens.

Co-creation was the method in this thesis. Participatory future workshops for young people worked as the data collection method. In the future workshops, young people's views and experiences were collected about the functionality of social and healthcare services aimed at young people, as well as improvement needs and shortcomings in the Mikkeli area, which is part of the South Savo wellbeing services county. In the workshops, the young people voted for the three most important services that needed improvement, around which the script for the podcast was written.

A young person who was the voice of young people, the county councilor of the South Savo wellbeing services county and the author of this thesis participated in the discussion in the podcast. The podcast was published via the Soundcloud platform of Southeastern Finland University of Applied Sciences. The county councilor of the South Savo wellbeing services county, who participated in the podcast discussion, promised to take the young people's views presented in the podcast forward into decision-making.

The influence of the podcast can only be evaluated over time. However, hearing and participation of young people increased. The voice of young people should be heard more in decision-making in many ways, and there is a need for discussion based on genuine dialogue between young people and decision-makers. A podcast is a current, modern and easily accessible way to reach a wide audience and bring people close to the shared, important conversation bringing people's authentic voices to be heard.

South-Eastern Finland
University of Applied Sciences

Keywords: young people, participation, wellbeing services county, podcast, co-creation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA JA TARVE	9
3	KEHITTÄMISTYÖN VIITEKEHYS	11
3.1	Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen	11
3.2	Media nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen välineenä	16
3.3	Soteuudistus ja hyvinvointialueet	20
4	KEHITTÄMISPROSESSI	22
4.1	Kehittämisen prosessin kuvaus	22
4.2	Yhteiskehittäminen	24
4.3	Yhteiskehittäminen sosiaali- ja terveyspalveluissa	25
4.4	Yhteiskehittämisen prosessin eteneminen	27
4.5	Menetelmänä tulevaisuustyöpaja	28
4.6	Tulevaisuustyöpajojen järjestäminen	29
4.7	Tulevaisuustyöpajojen tulokset	33
4.7.1	Toimivat ja hyväksi havaitut sosiaali- ja terveyspalvelut	33
4.7.2	Kehittämistä vaativat sosiaali- ja terveyspalvelut	34
4.7.3	Puuttuvat ja eniten kehittämistä vaativat sosiaali- ja terveyspalvelut	35
4.8	Podcast	37
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	41
5.1	Arviointi	41
5.2	Johtopäätökset	44
5.3	Pohdinta	48
	LÄHTEET	52
	LIITTEET	

Liite 1. Linkki podcastiin

1 JOHDANTO

Nuorten osallisuus ja kuulluksi tuleminen ovat yhteiskunnallisessa keskustelussa usein esiin nousevia ilmiöitä. Monet yhteiskunnalliset rakenteet ottavat nuorten kuulemisen ja osallisuuden huomioon, mutta tutkimusten mukaan nuorten osallistuminen on silti vähäistä. Nuorten kuulemisen lisäämisen sekä osallisuuden vahvistamisen tueksi tarvitaan erilaisia nuorisolähtöisiä menetelmiä sekä kanavia. Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena on kehittää ja lisätä nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sosiaali- ja terveystalouden päätöksenteossa Etelä-Savon hyvinvointialueella Mikkelissä podcastin avulla. Kyseessä on nuorisolähtöinen prosessi nuorten osallisuuden vahvistamiseksi. Samalla opinnäytetyöni tuottaa tietoa sosiaali- ja terveystalouden kehittämistarpeista Etelä-Savon hyvinvointialueella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus eli sote-uudistus tuo mukanaan uudet hyvinvointialueet. Jokaisen hyvinvointialueen palvelujen käyttäjillä ja asukkailla on oikeus vaikuttaa ja osallistua hyvinvointialueen toimintaan. Hyvinvointialueiden aluehallituksien on huolehdittava vaikuttavista ja monipuolisista osallistumisen mahdollisuuksista. Tällaisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia ovat keskustelu- ja kuulemistilaisuudet, asukasraadit, asukkaiden mielipiteiden selvittäminen ennen päätöksentekoa, hyvinvointialueen toimielimiin palveluiden käyttäjien edustajien valitseminen, palvelujen suunnittelu ja kehittäminen yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa, mahdollisuus osallistua hyvinvointialueen taloussuunnitteluun sekä asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteisen suunnittelun ja valmistelun tukeminen. (Hyvinvointialueen asukkaiden... s.a.)

Lasten ja nuorten osallistuminen sekä vaikuttaminen vaatii toimintakäytäntöjen muuttamista, jotta lasten ja nuorten osallisuutta palvelujen suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä voidaan vahvistaa. Lasten ja nuorten luontainen tapa toimia sekä näkökulma on myös otettava huomioon kehitettäessä osallisuuden toimintatapoja. On siis oltava monenlaisia osallisuutta tarjoavia menetelmiä, jotka ovat lapsi- ja nuorisolähtöisiä. (Lasten ja nuorten... s.a.) Stenvall (2021, 19) on todennut, että "Nykyistä laajempi vuorovaikutus sekä lasten ja aikuisten että eri alojen ammattilaisten kesken voisi edistää lasten ja

nuorten osallisuuden toteutumista poliittisessa päätöksenteossa”. On tarpeen tutkia, millaisia kanavia olisi tarpeen luoda ja kehittää, jotta lapset ja nuoret saisivat äänensä kuuluviin sekä pääsisivät tuomaan näkökulmiaan paremmin esille. Tarpeen on myös selvittää, millä tavoin lapset ja nuoret ovat aiemmin osallistuneet, millaisia kokemuksia heille on syntynyt, mitä on saavutettu sekä mihin osallisuus on vaikuttanut. (Stenvall 2021, 20.)

Podcastit ovat tätä päivää ja kasvava trendi. Podcastien tunnettuus ja tavoitettavuus ovat olleet kasvussa muutaman vuoden aikana RadioMedian tekemien tutkimusten mukaan. Podcastit ovat tunnettuja etenkin nuorten keskuudessa. (Podcast, podcast 2020.) Lapset ja nuoret käyttävät arjessaan paljon eri medioita ja podcast on yksi median muoto. Podcastin kautta on mahdollista lisätä lasten ja nuorten kokemuksia ja mahdollisuuksia tulla kuulluiksi ja vaikuttaa. Podcastilla voidaan tavoittaa oikeat ja halutut kuulijat, sillä podcasteja kuunnellaan paitsi viihteen, myös oppimisen ja tiedon saannin näkökulmasta (Suomen podcast media 2020). Podcasteja voi kuunnella lenkillä, automaatoilla tai vaikkapa kotona ruokaa laittaessa. Näin ollen podcastilla on potentiaalia tavoittaa helposti myös kiireistä arkea elävän kuuntelijajoukon. Podcast on lapsi- ja nuorisolähtöinen menetelmä osallisuuden ja kuulluksi tulemisen vahvistamiseksi, jota käytän opinnäytetyössäni.

Olen työssäni lastensuojelun sijais- ja avohuollossa kohdannut nuoria, jotka ovat ilmaisseet, etteivät koe voivansa osallistua tai vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon eivätkä myöskään päätöksentekoon tai vaikuttamiseen kunnallisella tai yhteiskunnallisella tasolla. Myös työorganisaationi muut työntekijät ovat huomanneet nuorten keskuudessa saman ilmiön. Työssäni tapaan nuoria, jotka ovat jo lähtökohtaisesti heikommassa yhteiskunnallisessa asemassa ja joilla on vaikeuksia tai haluttomuutta saada äänensä kuuluviin. Yksi syy haluttomuuteen saattaa olla se, että kokemukset vaikuttamismahdollisuuksista ovat vähäiset tai olemattomat. Nuorella saattaa olla kokemuksia siitä, etteivät esimerkiksi aikuiset ota nuoren mielipidettä huomioon nuorta koskevassa päätöksenteossa. Nuoret kokevat myös, ettei heillä ole foorumia tuoda ääntään julki tai he eivät kuulu siihen ”aktiiviseen vaikuttajaporukkaan” kuten nuorisovaltuustoon. Heikommassa asemassa olevilla nuorilla on usein myös esimerkiksi sosiaalisia esteitä tai rajoitteita, joten nuoret kaipaivat sellaisen ta-

van tuoda asioitaan esille, jossa nuoren ei tarvitse olla vahvasti esillä tai esiintyä omalla nimellään tai kasvoillaan. Kohtaamillani nuorilla on myös hyvin vähän tietoa mahdollisuuksista ja kanavista, joita pitkin vaikuttaa itseään tai ympäristöään koskeviin asioihin.

Teen opinnäytetyöni yhteistyössä Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian kanssa Juvenian VAASI-hankkeessa. VAASI on osaamisen kehittämistä vaativassa sijaishuollossa esimerkiksi kokemusasiantuntijuutta hyödyntäen (VAASI-Vaativan sijaishuollon... s.a). Kehittämismenetelmänä käytän yhteiskehittämistä ja aineistonkeruumenetelmänä osallistavia työpajoja. Opinnäytetyössäni kokoon joukon nuoria Mikkelin nuorten työpajoilta, Ohjaamo Olkkarista ja Kulttuuripaja Kajolta yhteistyössä kyseisten tahojen toimijoiden kanssa. Kootulle joukolle nuoria järjestän tulevaisuusajattelua hyödyntäviä työpajoja livenä sekä Discord-verkkoyhteisössä, johon nuoret voivat osallistua anonyymisti nimimerkillä. Tulevaisuustyöpajoilla käydään keskustelua siitä, mihin asioihin nuoret haluavat vaikuttaa sosiaali- ja terveystalvelujen piirissä. Keskustelussa esiin nousseista teemoista äänestetään kolme tärkeintä podcastin teemoiksi. Podcastiin nuorten äänestämistä teemoista nuorten kanssa keskustelemaan kutsutaan sosiaali- ja terveystalvelujen päätöksentekoon osallistuvia työntekijöitä.

Nuorten ja ammattilaisten yhdessä tekemä podcast levitetään laajasti Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun viestintäkanavien kautta sekä Etelä-Savon hyvinvointialueen päätöksentekoon. Podcastiin osallistuneille nuorille tehdään nimetön kysely, jossa selvitetään nuorten kokemuksia podcastin tekemiseen osallistumisesta ja siitä, miten nuoret kokivat podcastin tekemisen vaikuttavan heidän osallisuuteensa sekä vaikuttamismahdollisuuksiinsa. Nuorten ja ammattilaisten välistä keskusteluista saadaan tietoa nuorten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen, nuorten osallisuuteen sosiaali- ja terveystalvelujen päätöksenteossa sekä ennen kaikkea nuorille mahdollisuus osallistua ja saada äänensä kuuluviin juuri nuoria koskevissa asioissa.

2 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA JA TARVE

Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen ovat teemoja, jotka tulevat esiin niin kansainvälisessä kuin valtakunnallisessakin keskustelussa. EU:n nuorisostrategian 2019–2027 yleisissä tavoitteissa kerrotaan nuorisostrategian tukevan yhteiskunnallista ja kansalaisosallistumista ja strategia pyrkii varmistamaan, että kaikilla nuorilla on tarvittavat voimavarat yhteiskuntaan osallistumista varten (Euroopan unionin... 2018). Perustuslaissa, kuntalaissa ja nuorisolaissa on pykälät, jotka käsittelevät lasten ja nuorten osallisuutta ja vaikuttamista heitä koskevissa asioissa kehitystä vastaavasti. Samoissa laeissa käsitellään myös kuntalaisten ja palvelun käyttäjien mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua kunnan toimintaan. Kyseisissä laeissa on myös pykälät nuorten kuulemiseen ja mahdollisuuksiin osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä sekä politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artikla velvoittaa myös takaamaan, että oman näkemyksensä muodostamaan kykenevällä lapsella tulee olla mahdollisuus ilmaista näkemyksensä kaikissa itseään koskevissa asioissa vapaasti. (Lasten ja nuorten... s.a.)

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa 2020–2023 linjataan kolme nuorisopoliittista tavoitekokonaisuutta, jotka toteutetaan vuosina 2020–2023. Näistä yksi tavoitekokonaisuus on, että nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen sekä vaikuttamiseen. Toimenpiteiksi tälle tavoitekokonaisuudelle on listattu nuorille suunnattujen monipuolisten ja vaikuttavien osallistumismahdollisuuksien sekä suoran demokratian keinojen aktiivinen edistäminen. Lisäksi toimenpiteinä on uusien työkalujen ja menetelmien kehittäminen nuorten kuulemisen edistämiseksi sekä syrjinnän vaarassa oleviin ryhmiin kuuluvien nuorten toimintaan mukaan saaminen. (Valtakunnallisen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma 2020–2023.) Myös Suomen voimassa olevan hallitusohjelman yhtenä tavoitteena on, että ”Nuorten kuulemisvelvoitetta vahvistetaan ja sen kehittämiseksi kehitetään uusia työkaluja” (Valtioneuvosto s.a).

Erilaisia menetelmiä ja kanavia kuulluksi tulemisen vahvistamiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi nuorten keskuudessa tarvitaan. Nuoruus on monien muutosten aikaa ja nuoret tarvitsevat apua ja tukea selvittääkseen, mitä mieltä he ovat asioista ja miten tuoda mielipiteensä esille. Nuorilla on myös vähemmän

kokemusta esimerkiksi kunnallisesta päätöksenteosta kuin vanhemmilla päättäjillä. Tässä suhteessa nuoret ovat jopa turvattomia. Jotta nuorten uskoa vaikuttamismahdollisuuksiinsa saataisiin kasvatettua, tulee nuorille tarjota tietoa vaikuttamiskanavista ja nuorten aikaisemmista saavutuksista asioiden edistämässä. Nuorten asioista päättävillä tahoilla tarvitaan myös nuorten äänelle ja mielipiteille vastaanottavia päättäjiä. (Gretschel 2010, 165.)

Perustuslaissa, kuntalaissa ja nuorisolaissa on pykälät, jotka käsittelevät lasten ja nuorten osallisuutta ja vaikuttamista heitä koskevissa asioissa kehitystä vastaavasti, kuntalaisten ja palvelun käyttäjien mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua kunnan toimintaan sekä nuorten kuulemista ja mahdollisuuksia osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä sekä politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Siitä huolimatta, että lainsäädäntö painottaa lasten ja nuorten palveluiden suunnitteluun osallistumisen vahvistamista, on osallistuminen silti vähäistä. (Lasten ja nuorten... s.a.) Kouluterveyskyselyssä 2021 käy ilmi, että Mikkelin alueen yläkoulun 8.–9.-luokkalaisista 11,2 prosenttia koki, että heillä oli hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa. Mikkelin lukiolaisten 1.–2. vuoden opiskelijoista vastaava luku oli vain 5,3 prosenttia. Mikkelin alueen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelijoista 33,9 prosenttia koki vaikutusmahdollisuuksiensa olevan hyvät koulussa. (Kouluterveyskysely 2021.)

Gretschel ja Kiilakoski (2007) toteavat oman äänensä kuuluville saamisen olevan ylellisyys, joka ei ole kaikille mahdollista tai siihen ei ole tilaisuutta. Edellytyksenä osallisuudelle on se, että halutessaan jokainen voi ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa oman yhteisönsä toimintaan. Lasten ja nuorten osallisuudesta kannetaan huolta. Mikäli lapsilla ja nuorilla on kokemus ulkopuolelle jäämisestä, tulevan yhteiskunnan uudistuminen jää pieneksi. Ohipuhumattomuus lasten ja nuorten kohdalla vaatii arvomaailman muutosta sekä luottamusta lasten ja nuorten kykyihin vaikuttaa omassa ja omaan ympäristöönsä. (Gretschel & Kiilakoski 2007, 8.)

Kestävän tulevaisuuden näkökulmasta nuorten ääni on keskeisessä roolissa päätöksenteossa. Alaikäiset nuoret rajautuvat kuitenkin monien vaikutuskanavien ulkopuolelle vaalikelpoisuuden, äänestysiän ja oikeuden allekirjoittaa kansalaisaloitteita alkaessa vasta 18 vuoden iässä. Täysi-ikäisyys ei kuitenkaan takaa kuulluksi tulemistakaan vaan myös jo täysi-ikäisyyden saavuttaneet

nuoret ovat vähemmistössä sekä päättäjinä että äänestäjinä. Kuntia ja hyvinvointialueita ohjaavat lait, jotka velvoittavat kuulemaan nuoria päätöksenteossa esimerkiksi nuorisovaltuustoja perustamalla. Valtakunnallisella tasolla nuorten kuuleminen systemaattisesti päätöksenteossa sekä lainsäädännön valmistelussa on kuitenkin vielä puutteellista. Siksi onkin tärkeää, että nuoria kuullaan monien eri kanavien kautta huomioiden nuorten erilaiset lähtökohdat sekä tarpeet. (Malleja nuorten...s.a.)

Osallisuuden edistäminen vaatii asiaan paneutumista. Monille päätöksenteko tuntuu arjesta etäiseltä ja olisi tärkeä tuoda päätöksentekoa lähemmäs ihmisiä. Valtaosa ihmisistä haluaisi osallistua ja vaikuttaa enemmän, mikäli se olisi mahdollisimman helppoa. Nuorten osallisuuden edistämiseksi onkin ehdotettu digitaalisia, anonyymejä ja helppoja tapoja osallistua. Osallistumisessa tärkeintä on nähdä sen aito vaikutus ihmisten ympäristöön ja arkeen. Nuorten osallisuus ei ole erillistä muiden kansalaisten yhteiskunnallisesta osallisuudesta, vaan tärkeä osa sitä. (Kekki ym. 2023, 8.)

3 KEHITTÄMISTYÖN VIITEKEHYS

3.1 Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen

Osallisuus on käsitteenä laaja ja erilaisia näkökulmia ja lähestymistapoja koostava. Osallisuus on paitsi kuulumista myös vaikuttamista. Osallisuus on kuulumista siltä osin, että osallisuudessa liitytään erilaisiin hyvinvoinnin osa-alueisiin sekä merkityksellisyyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin. Vaikuttamisen osalta osallisuus on omaan elämäkulkuaan, mahdollisuuksiin ja toimintoihin sekä palveluihin ja yhteisiin asioihin vaikuttamista. Erilaisia hyvinvoinnin osa-alueita ovat esimerkiksi toimeentulo, asuminen, koulutus, luottamus, turva ja erilaiset palvelut. (Isola ym. 2017, 3.)

Osallisuuden voidaan nähdä ilmenevän kolmella eri tasolla. Ensimmäisellä tasolla osallisuus keskittyy omaan elämään ja oman elämän olemisten ja tekemisten säätelyyn. Toisella tasolla osallisuus näkyy prosesseissa, joissa vaikutetaan itsen ulkopuolelle kuten ryhmiin, palveluihin, asuinympäristöön tai laajemmin yhteiskunnallisella tasolla. Kolmannella tasolla osallisuus toteutuu paikallisesti vaikuttamalla yhteiseen hyvään, liittymällä vastavuoroisiin sosiaalisiin

suhteisiin sekä osallistumalla merkityksellisyyden luomiseen ja kokemiseen. (Isola ym. 2017, 5.)

Kokemus osallisuudesta tuottaa halua olla osa ympäristöä ja vaikuttaa siihen. Vastakohtana osallisuuden kokemukselle on välinpitämättömyys tai haluttomuus vaikuttaa ympäristönsä asioihin, koska koetaan oman ympäristön toiminta samantekeväksi. Toisin sanoen mitään ei kannata tehdä, koska yksilöllä on kuitenkin niin olemattomat mahdollisuudet vaikuttaa. Tällaisen edellä mainitun ajattelutavan murtaminen on keskeinen tehtävä ihmisten toimintamahdollisuuksien kasvattamiseksi. Osallisuuden käsitteen vastakohta on osattomuus. Ihmisen osattomuudella voidaan viitata asemaan yhteiskunnassa eli taloudellisen, kulttuurisen tai sosiaalisen puutetta. Joskus ihminen voi tuntea osattomuutta myös tilanteissa, joissa hän ei ole tullut otetuksi huomioon aktiivista pyrkimyksistään huolimatta. (Gretchel & Kiilakoski 2007, 11–12.)

Pedagogisesta näkökulmasta tarkasteltuna osallisuuden voidaan nähdä olevan jotakin, mihin ihminen kasvaa sen saavuttaakseen. Osallisuus nähdään myönteisenä ja tavoiteltavana asiatilana. Modernisoitumiskehityksen myötä yhteiskuntaan on syntynyt erilaisia instituutioita, jotka pyrkivät edistämään ihmisten kiinnittymistä, oman paikan löytämistä ja osallisuutta. Nuoren tai nuorison suhde yhteiskuntaan on osallisuutta. Yhteiskunnan toimintajärjestelmiin ja yhteisöihin kuuluminen on osallisuutta, jonka kautta nuoret ylläpitävät ja saavuttavat hyvinvointia sekä elämisen laatua ja elämänhallintaa yhteiskunnan jäsenenä. Osallisuus voidaan eritellä myös koskemaan koko nuorisoa, erityistä nuorisoryhmää tai yksittäistä nuorta. (Hämäläinen 2008, 15, 20–21.)

Nuoruus on elämänvaihe, jota määrittelevät paitsi biologiset, fysiologiset ja psyykkiset myös sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät. Tämän lisäksi nuoruutta säätelevät yhteiskunnan lait ja normit, jotka osaltaan määrittävät nuorten osallisuuden mahdollisuuksia ja rajoja. Nuoruuden käsitetään olevan myös elämänvaihe, jossa valmistaudutaan yhteiskunnan täysivaltaiseen jäsenyyteen ja kansalaisuuteen. Nuoruusiän kansalaistoiminta puolestaan valmistaa nuoria yhteiskunnan jäsenyyteen ja siksi Suomessa määritellään esimerkiksi lakisääteinen nuorisotoiminta ja nuorisoala on hallinnollinen toimiala. (Hämäläinen 2008, 22.)

Nuorten osallisuutta voidaan jäsentää kansalais- ja poliittisen osallisuuden sekä hyvinvointiosallisuuden kautta, mutta on muistettava, ettei nuorille vielä kuulu kaikki aikuisten perusoikeudet ja nuorten osallisuus eroaa aikuisten, täysivaltaisten kansalaisten osallisuudesta. Kansalais- ja poliittinen osallisuus sisältää koetun, toiminnallisen ja poliittisen ulottuvuuden. Elämänvaiheena nuoruus sisältää kuitenkin ajan ennen ja jälkeen täysi-ikäistymisen, jolloin myös nuorten oikeus poliittiseen osallisuuteen muuttuu esimerkiksi äänestysoikeuden myötä. Hyvinvointiosallisuus koostuu taloudellisesta toimeentulosta, sosiaaliturvasta, hyvinvointipalveluista, koulutuksesta ja yhteisestä henkisestä pääomasta. Hyvinvointiosallisuudelle hyvinvointiyhteiskunta luo edellytyksiä ihmisten elämänkaaren joka vaiheessa. Erityisesti nuorten osallisuuden edistämiseen kuuluu olennaisesti nuorten tukeminen koulutukseen ja työelämään sijoittumisen tukeminen ja tätä kautta nuoren kiinnittyminen yhteiskuntaan. (Hämäläinen 2008, 23–26.)

Yksilön ja yhteiskunnan suhteessa osallisuus riippuu sekä yksilöstä itsestään että yhteiskunnasta. Nuorten yksilöllisen ja kollektiivisen osallisuuspotentiaalın ja yhteiskuntapotentiaalın edistäminen riippuu siitä, miten niitä vahvistetaan ja vahvistaminen riippuu siitä, millainen osallisuuskulttuuri ympäristössä vallitsee. Nuorten osallisuuden vahvistamiseen tarvitaan paitsi ulkoista (instituutiot, poliittiset strategiat, rakenteet ja lainsäädäntö) myös sisältä päin (pedagoginen strategia) tapahtuvaa vaikuttamista. Nuorten kasvamisessa yhteiskunnan osallisuuteen on lähiyhteisöillä merkitystä ja lähiyhteisöjen tukeminen vaikuttaa nuorten osallisuuden edistämiseen. Lähiyhteisöillä tarkoitetaan koulua, vapaa-aikaa, kasvuoloja ja elämäntilanteita, jotka kaikessa laajuudessaan vaikuttavat nuorten yhteiskunnalliseen toimintakykyyn. (Hämäläinen 2008, 31–32.)

Osallisuus on osa lapsia ja nuoria koskevaa arkipuhetta ja erityisesti suomalaisessa ympäristössä puhetta ryhmämuotoisesta osallisuudesta ja usko vaikuttamiseen ryhmämuotoisen toiminnan kautta on vahva. Myös nuoret uskovat tehokkaimmiksi vaikuttamisen keinoiksi ryhmämuotoisen toiminnan kautta osallistumisen kuten aktiivisen toiminnan järjestöissä ja nuorisovaltuustossa. Muita tehokkaimmiksi koettuja vaikuttamisen keinoja nuorten keskuudessa on äänestäminen, palautteen antaminen ja ehdolle asettuminen vaaleissa. Edellä

mainitut keinot ovat kuitenkin sellaisia, joita monikaan nuori ei käytä. Sen sijaan henkilökohtaisessa toiminnassa nuorilla korostuu enemmän yksilötason keinot. (Kiilakoski 2022, 34, 44, 53–54.)

Puhuttaessa muodollisista poliittisen vaikuttamisen mahdollisuuksista suomalaisessa demokratiassa on etenkin alle 18-vuotiailla varsin rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa. Kuntien nuorisovaltuustot, koulujen oppilaskunta, poliittisten puolueiden nuorisjärjestöt ja Nuorten parlamentti-toiminta ovat mahdollisia vaikuttamisen paikkoja alaikäisille nuorille. Kuntatasolla nuorten vaikuttajana toimimista yhteisissä tai nuorten asioissa tukee nuorisolain lisäksi myös perustuslain 6. pykälä, jonka mukaan lapsella on oikeus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Kuntalain 27. pykälässä todetaan, että osallistumiseen ja vaikuttamiseen kunnan päätöksenteossa tulee kuntalaisilla olla oikeus. Nuoret ovat kuntalaisia siinä, missä aikuisetkin. Perusopetuslaissa on säädetty oppilaskuntien toiminnasta ja lasten oikeuksien sopimus tukee lasten ja nuorten yhteiskunnallista osallistumista. (Kotilainen & Rantala 2008, 8.)

Suomessa kuntien yleisin nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen lähestymistapa ovat nuorisovaltuustot. Nuorisovaltuustojen avulla nuoret oppivat ja harjoittelevat kansalaisvaikuttamisen taitoja. Nuorisovaltuuston toiminta on samankaltaista kuin eduskunnassa tapahtuva edustuksellinen demokratia. Nuorisovaltuuston jäsenet puhuvat vertaistensa puolesta. Päätöksenteko on kuitenkin ulkoisesti hyvin rajattua verrattuna täysi-ikäisten osallisuuteen ja vaikuttamiseen poliittisessa päätöksenteossa. Institutionaalinen nuorten osallisuus ja vaikuttaminen jättää myös osan nuorista osallistumisen ja vaikuttamisen ulkopuolelle luoden tilaa aktiiviselle ja kyvykkäälle nuorisolle jättäen heikommat sivuun. (Boldt 2021, 63–64, 97, 152–153.)

Lasten ja nuorten osallisuudesta puhuttaessa päähuomion vie usein lasten ja nuorten vaikuttajaryhmät sekä oppilaskunnat. On kuitenkin tärkeää huomioida myös vaikuttajaryhmien ja oppilaskuntien ulkopuolelle jäävä osallisuus ja vaikuttaminen. Erilaiset ympäristöt osallistua ja vaikuttaa luovat mahdollisuuksia kaikille löytää oma kanavansa toimia. Tällaisia erilaisia ympäristöjä voivat tarjota kasvuympäristö ja -yhteisö, kaupalliset tilat, organisaatiot, järjestöt, virtuaaliset tilat ja kaveripiiri. Nämä erilaiset ympäristöt rikastuttavat kunnallista vai-

kuttamista ja osallisuutta, vaikka eroavatkin kunnallisesta toimijuudesta. Parhaimmillaan eri vaikuttamisympäristöt kasvattavat nuorten hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa. (Kiilakoski & Gretschel 2012, 16–19.)

Nuoren toimintaan osallistuminen riippuu nuorelle itselleen oikean osallistumis- ja vaikuttamiskanavan löytymisestä. Se mikä sopii yhdelle, ei välttämättä sovi toiselle. Kun vaikuttamisympäristö kohtaa nuoren omat arvot ja tavoitteet, se johtaa jatkuvaan kiinnostukseen osallistua. Mikäli vaikuttamisympäristö ei kohtaa nuoren arvoja ja tavoitteita, etsii nuori omiin arvoihinsa ja tavoitteisiinsa sopivamman vaikuttamisympäristön. Tällainen toiminta usein vähentää yhteenkuuluvuutta ja empatiakykyä niitä kohtaan, joiden tilanteet poikkeavat omasta ja polarisoivat kansalaistoiminnan kenttää. (Boldt 2021, 150–151.)

Nuorten osallisuudesta keskustellessa esille nousee myös ennaltaehkäisyn viitekehys, jossa korostetaan ikätasosta tukea, sosiaalisen osallisuuden lähestymistapaa, kohdennettua tukea kaikkein heikoimmassa asemassa oleville ja enemmän tilaa sekä mahdollisuuksia nuorten äänelle. Vaikka poliittisella tasolla sitoutuminen nuorten kuulemiseen ja osallisuuteen on lisääntynyt, sitoutumisen toiminnallisuuden vaikutukset sekä täytäntöönpano ovat kuitenkin epäselviä. Nuorten näkemysten kuuleminen parantaa nuorille kohdennettuja palveluita minkä puolestaan voidaan nähdä hyödyttävän koko yhteiskuntaa. Nuorilla on myös oikeus tulla kuulluiksi, osallistua ja tulla kohdelluiksi kunnioitavasti. (Head 2011.)

Vuoden 2018 nuorisobarometrin mukaan nuoret ovat kiinnostuneita vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin. Nuorten kokemuksiin vaikuttamismahdollisuuksistaan vaikuttavat kuitenkin nuorten perheen tausta, sukupuoli sekä koulutus. Osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyy kiinteästi myös jokaisen niin sanottu demokratiataidot eli esimerkiksi ymmärrys yhteiskunnasta ja kanavista yhteiskunnallisiin asioihin vaikuttamisesta sekä vaikuttamisen suhde itseen. Nuoret ovat erilaisia erilaisine ajatuksineen, voimavaroineen sekä mielenkiinnon kohteineen ja siksi tarvitaan myös moninaisia keinoja kuulla nuoria laajasti päätöksenteossa. Kun nuorten ääni otetaan entistä paremmin huomioon päätöksenteossa, nuorten osallisuus ja usko vaikuttamiseen vahvistuu. (Malje ja nuorten...s.a.)

Nuorten osallisuudelle on kehitetty myös laatukriteerit. Osallisuuden käsitteen ollessa moninainen, on nuorten osallisuuden laatukriteereitä laadittaessa otettu näkökulmaksi nuorten mahdollisuus mielipiteiden ja näkemysten ilmaisuun sekä muutosten aikaansaaminen omassa elinpiirissään yhteiseen päätöksentekoon vaikuttamalla. Ympäröivästä maailmasta sekä toisista vastuunkantamisen oppiminen on myös kiinteä osa osallisuutta. Nuorten toimijuus voi vahvistua, kun nuorelle muodostuu kokemus kohdatuksi tulemisesta. Osallisuuden laatukriteerit voidaankin jakaa neljään eri osioon, joita ovat osallisuuden kokemus, vaikuttamismahdollisuudet, nuori voimavarana yhteisössä sekä edellytysten luominen nuorten osallisuudelle kuntatasolla. (Nuorten osallisuuden laatukriteerit s.a.)

Nuorten osallisuudesta ja vaikuttamisesta päätöksenteossa ja sen eri tasoilla ei tällä hetkellä tarkkaan tiedetä. Tiedossa ei ole myöskään vaikuttamisen laatu tai miten nuorten ääni on päätöksenteossa vaikuttanut. Suomessa on käytössä erilaisia mittareita, joilla mitataan nuorten osallisuutta. Nämä mittarit eivät kuitenkaan mittaa yhteiskunnallista osallistumista vaan nuorten kiinnittymistä yhteiskunnallisiin toimintoihin sekä osallisuuden sosiaalista puolta. Äänestysaktiivisuuden mittaaminen jättää ulkopuolelle alaikäiset nuoret ja kertoo aktiivisuudesta ja osallisuudesta muutenkin hyvin kapea-alaisesti. Äänestysosikeus ja äänestäminen ovat vain murto-osa siitä, miten nuoriso yhteiskunnallisella tasolla vaikuttaa. (Otetaan käyttöön...s.a.)

3.2 Media nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen välineenä

Nykypäivän merkittävimpiä kansalaisuuden toteuttamisen foorumeita on media. Niiden myötä kansalaisten osallistumismahdollisuudet ovat lisääntyneet ja uusia vuorovaikutuksen tapoja kehitetään koko ajan. Media on merkittävä väline keskusteluun ja kansalaisvaikuttamiseen. Median merkittävyyttä ei tulisi vähätellä tai sivuuttaa keskusteltaessa nuorten kansalaisidentiteetin rakentumisesta. Vahva osa nuorten elämää nykypäivänä ovat erilaiset mediat ja nuorten osallistuminen mediaan ja median kautta on moninaista. (Kotilainen & Rantala 2008, 5.)

Media on kiinteä osa arkea nykypäivän nuorille. Media on yksi niin sanotuista nuorten elämänpiireistä. Nuoret kuluttavat, tuottavat ja tekevät mediaa osana

omaa kansalaisuuttaan. Nuorille median käyttö ei ole pelkästään tiedonhakua vaan myös viihtymistä, sosiaalista elämää, yhdessäoloa ja harrastuksia. Nuorten mediankäyttöön vaikuttavat paitsi nuoret itse myös nuorten perhe-elämä ja vapaa-aika sekä koulu. Nuorten mediankäyttöön liittyy myös huoli nuorten hyvinvoinnista sekä ajan- ja rahankäytöstä. (Kotilainen & Rantala 2008, 22–23.)

Uutiset ja informaatio kulkevat nopeasti internetin ja sosiaalisen median kautta. Enenevässä määrin erilainen sosiaalinen vuorovaikutus tapahtuu mediassa. Sosiaalisessa mediassa osallistuminen voi olla myös vaikuttamista yhteiskunnallisiin asioihin. Digitaalinen osallistuminen voi olla joissain tapauksissa jopa tehokkaampaa kuin esimerkiksi niin sanotut perinteiset poliittiset toimet. Joissain tutkimuksissa on myös todettu digitaalisen osallistumisen enustavan osallistumista myös verkon ulkopuolella etenkin poliittisessa osallistumisessa. Vaikuttaminen yhteiskunnallisella tasolla digitaalisesti ja juuri sosiaalisessa mediassa sekä sen ulkopuolella on myös mahdollista iästä riippumatta. (Viander 2021, 1, 14–15.)

Perinteisten vaikuttamismahdollisuuksien lisäksi etenkin sosiaalinen media on luonut monipuolisia keinoja osallistua ja vaikuttaa. Mediassa tapahtuva osallistuminen ja vaikuttaminen vaatii myös vähemmän rahallista ja ajallista panostusta. Mediassa osallistumisen keinot eivät ole aina kovin tehokkaita ja puhutaankin laiskasta aktivismista eli slacktivismista. Slacktivismilla tarkoitetaan esimerkiksi verkkomediassa tykkäilyä tai vetoomusten allekirjoitusta, joka ei vaadi osallistujalta suurta panostusta eikä sillä ole välttämättä vaikutusta pitkällä tähtäimellä. Toisaalta pienikin ponnistus mediassa kuten juuri ”tykkääminen” voi suuren yleisön edessä muuttua merkittäväksi vaikuttamiseksi yhteiskunnallisessa mielessä. Mediassa nuorten on mahdollista osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ilman tarkoitusta vaikuttaa asioihin. (Viander 2021, 15–16, 46.)

Sosiaalisen median käyttö ja merkitys etenkin nuorille ikäryhmille on merkittävä ja nuoret saavat suurimman osan prosessoimastaan tiedosta juuri sosiaalisen median uutisoinnin kautta. Älypuhelimien ja sosiaalisen median luomien mahdollisuuksien myötä aamun ensimmäinen kontakti uutisiin tapahtuu lähes puolella alle 25-vuotiaista sosiaalisen median kautta. Nuoret näkevät sosiaalisen median yhteiskunnallisen vaikuttamisen merkittävänä kanavana ja

tärkeämpänä kuin perinteisen mediajulkisuuden. (Ikäheimo & Vahti 2021, 20, 50.) Tiedonhaun ja ajanvietteen lisäksi etenkin verkkomedia on nuorille itsensä ilmaisemisen ja vaikuttamisen kanava, johon ei mennä vaan siellä ollaan. Tutkimusten mukaan nuoret viettävätkin joukkoviestinten parissa noin kahdeksan tuntia päivässä ja internetissä noin kuusi tuntia päivässä eli merkittävän osan ajastaan käyttämällä eri medioita rinnakkain. (Pitkänen & Saaremaa 2021.)

Sosiaalinen media luo nuorille alustan vaikuttaa laajasti sekä yhteisöllisellä, yhteiskunnallisella että taloudellisella tasolla. Esimerkiksi monien yritysten ja brändien merkittävä markkinointikanava ovat Youtube-tähdet. Osallisuus sosiaalisessa mediassa voi vaikuttaa positiivisesti nuorten identiteetin, hyvinvoinnin sekä yhteisöllisyyden rakentumiseen. Aktiivisen toimijuuden näkökulmasta sosiaalinen media mahdollistaa nuorille oppimista kiinnostuslähtöisesti, keskusteluryhmiin osallistumisen sosiaalisen median alustoilla, videoiden ja blogitekstien julkaisemisen sekä osallistumisen yhteiskunnallisiin kampanjoihin. Toisaalta sosiaalinen media saa nuoret haavoittuvaan asemaan siellä näkyvän haitallisen sisällön sekä tapahtuvan kiusaamisen ja häirinnän vuoksi. (Yliopiston uutiset 2019.)

Nuorison näkökulmasta tarkasteltuna vaikuttaminen sosiaalisessa mediassa voidaan nähdä välttämättömäksi yhteiskunnan parantamisen edistämiseksi. Erilaiset vaikuttamisen keinot erilaisilla alustoilla ikään kuin ruokkivat yhteiskunnallisen muutoksen moottoria. Nuorten vaikuttamisella sosiaalisen median eri kanavilla on siis laajasti merkitystä yhteiskunnallisen muutoksen kannalta ja aktiivisuus sosiaalisessa mediassa voi olla myös hyvin tehokasta. Sosiaalinen media on osa digitaalista maailmaa, joka edistää viestintää ja yhteistyötä luoden samalla jatkuvasti uusia tiloja, tasoja ja vuorovaikutusmahdollisuuksia. Nämä puolestaan lisäävät tietoisuutta sekä motivaatiota ja osallisuutta. (Cortés-Ramos ym. 2021.)

Sosiaalisen median käyttö ei ole hiipumassa tulevaisuudessa vaan päinvastoin se jatkaa kasvuaan ja kehitystään. Myös nuorten kiinnostus osallisuuteen sosiaalisen median kautta on korkea. Sosiaalisen median rooli onkin sosiaalisessa ilmaisussa ja nuorten osallistumisen foorumina vankka. Nykypäivän

nuorisoa kutsutaan diginatiiveiksi, joille sosiaalisen median käyttö on luonnollista. Nuoret jakavat päivittäin sosiaalisessa mediassa kuvia ja tietoa sekä mielipiteitä heitä kiinnostavista aiheista joko lähipiirille tai yhteisölle, johon kuuluvat. Juuri kokemusten ja mielipiteiden ilmaiseminen näyttäisivät olevan motivaattori sosiaalisessa mediassa vaikuttamiselle. (Cortés-Ramos ym. 2021.)

Digitaalisille alustoille pääsyn pitäisi olla tasapuolista kaikille. Sosiaalisen median uhkat kuten epäluotettavat lähteet, nettikiusaaminen ja luottamuksen puute päättäjiä kohtaan täytyy ottaa huomioon. On olemassa autoritaarista valtaa käyttäviä valtioita, jotka pyrkivät esimerkiksi rajoittamaan kriittisten mielipiteiden ilmaisua mediassa. Sosiaalisen median käyttäjät ovatkin tietoisia sen monipuolisuudesta ja potentiaalista tavoittaa suuria yleisöjä. Myös nuorten kasvuympäristö kuten koulu, koti ja vertaisryhmät vaikuttavat halukkuuteen osallistua sosiaalisessa mediassa. Olisi kuitenkin tärkeää, että sekä yksityinen että julkinen sektori ottaisi nuorten muutospotentiaalin huomioon ja edistäisi nuorten aktiivisuutta ja kansalaisvaikuttamisen mahdollisuuksia myös digitaalisissa ympäristöissä. (Cortés-Ramos ym. 2021.)

Osallisuus digitaalisissa ympäristöissä kuten sosiaalisessa mediassa mahdollistaa paitsi yhdenvertaisen myös ajasta ja paikasta riippumattoman väylän sekä mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, palveluihin ja niiden käyttämiseen sekä muihin toimintoihin. Yhdenvertaisuus ei ole kuitenkaan itsestäänselvyys vaan siihen vaikuttavat digitaalisten palveluiden saatavuus sekä siihen liittyvät tekijät. Nuorten osallisuuden kokemukset sekä digitaalisten palveluiden soveltuvuus nuorten elämäntilanteeseen ja tarpeisiin sekä nuorten digitaidot- ja tiedot vaikuttavat nuorten motivaatioon hyödyntää digitaalisia palveluita sekä vaikuttamiskanavia. Nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten tehtävä on ehkäistä digitaalista eriarvoisuutta nuorten keskuudessa, jotta digitaalinen osallisuus voi toteutua. Digitaalisilla alustoilla toimivien palveluiden tulee olla luotettavia, turvallisia sekä helppokäyttöisiä, jotta ne voivat tarjota positiivisia onnistumisen ja osallisuuden kokemuksia nuorille. (Digitaalinen osallisuus ja vaikuttaminen s.a.)

3.3 Soteuudistus ja hyvinvointialueet

Vastuu sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisestä siirtyi vuoden 2023 alusta kunnilta hyvinvointialueille. Uusia hyvinvointialueita on 21. Helsingin kaupunki on ainoa poikkeus ja jatkossa Helsingin kaupunki vastaa edelleen sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisestä. Uudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut sekä ammattitaitoisen työvoiman saanti, kehittää palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, pienentää terveys- ja hyvinvointieroja, vastata väestörakenteen muutoksiin sekä kustannusten kasvun hillitseminen. (Sote-uudistus 2022a.)

Hyvinvointialueet ovat itsehallinnollisia alueita, jotka saavat rahoituksen valtiolta. Kaikilla hyvinvointialueiden asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueiden toimintaan. Mahdollisuuksia vaikuttaa on äänestää aluevaaleissa, joissa valitaan hyvinvointialueiden ylimmän päätöksentekovaltuuston eli aluevaltuuston valtuutetut. (Sote-uudistus 2022b.) Hyvinvointialueiden asukkailla on myös äänestysoikeus hyvinvointialueen kansanäänestyksessä ja oikeus tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevissa asioissa. Hyvinvointialueilla on myös kolme vaikuttamistoimielintä, jotka ovat nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto. Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielimien jäsenet valitaan hyvinvointialueiden kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä valitsemalla yksi edustaja kustakin vaikuttamistoimielimestä. Hyvinvointialueiden aluehallitus huolehtii hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä. (Hyvinvointialueen asukkaiden... s.a.)

Aluevaltuustojen tehtävä on huolehtia siitä, että hyvinvointialueiden asukkaiden osallistumismahdollisuudet toteutuvat ja mahdollisuudet osallistua hyvinvointialueiden päätöksentekoon ovat monipuolisia ja vaikuttavia. Osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja ovat asukasraatien sekä keskustelu- ja kuulemis-tilaisuuksien järjestäminen, asukkaiden mielipiteiden selvitys ennen päätöksentekoa, hyvinvointialueiden toimielimiin valitaan palvelujen käyttäjien edustajia, palveluja kehitetään ja suunnitellaan yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa ja hyvinvointialueen talouden suunnitteluun järjestetään mahdollisuuks-

sia osallistua. Lisäksi aluevaltuustot tukevat yhteisöjen, asukkaiden ja järjestöjen oma-aloitteista asioiden valmistelua ja suunnittelua. (Hyvinvointialueen asukkaiden... s.a.)

Mikkelissä on aloittanut vuoden 2023 alusta Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa, joka järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut Etelä-Savon 12 kunnan alueella (Eloisa s.a). Etelä-Savon hyvinvointialueen aluevaltuustoon kuuluu 59 jäsentä ja aluevaltuuston toimikausi on neljä vuotta. Aluevaltuuston kokousten puhe- ja läsnäolo-oikeudella osallistuvat myös nuorisovaltuuston, vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston nimeämät edustajat, yksi kustakin vaikuttamistoimielimestä. Aluevaltuuston tehtäviin kuuluu päättää muun muassa hyvinvointialueen hyvinvointistrategiasta, hyvinvointialueen talousasioista sekä hyvinvointialueen hallintosäännöstä. (Aluevaltuusto s.a.)

Etelä-Savon hyvinvointialueen hyvinvointistrategia on luettavissa Eloisan verkkosivuilla. Etelä-Savon hyvinvointialuestrategian toimintaa ohjaavaan arvopohjaan kuuluvat yhdenvertaisuus, vaikuttavuus, asiakaslähtöisyys, rohkeus ja turvallisuus. Hyvinvointialuestrategian laadulliset tavoitteet ovat kestävä ja mahdollistava talous, paras ja joustavin työnantaja, sujuvat ja oikea-aikaiset palvelut lähellä sekä haluttu ja osallistava kumppani. Laadullisissa tavoitteissa avataan tarkemmin, että palvelujen on tavoitteena olla mahdollisimman asiakaslähtöisiä ja asiakaskokemusten ja asiakastietoa hyödyntäviä sekä hyvinvointialueen asukkaiden osallistumista ja vaikuttamista uusien muodoin kehitettävä yleistä alueellista hyvinvointia edistäen. (Etelä-Savon hyvinvointialuestrategia... s.a.)

Hyvinvointialuestrategian laadullisia tavoitteita mittaavat avaintulokset, joiden näkökulmat aluevaltuusto linjaa ja tarkentaa ensimmäisen toimintavuoden aikana. Strategian toteutumista seurataan jatkuvalla mallilla ja arvioidaan kahdesti vuodessa. Ehdotettuja näkökulmia osallisuuteen on muun muassa osallistamistoimenpiteet sekä asiakkaiden ja asukkaiden aktiivisuus ja vaikuttamis- ja yhteistoimintaelimien (nuorisovaltuusto, neuvostot, yhteistyöfoorumit) toiminta. (Etelä-Savon hyvinvointialuestrategia... s.a.)

Sosiaali- ja terveysalan uudistuksessa halutaan vahvistaa hyvinvointialueiden asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua oman asuinympäristönsä

kehittämiseen ja päätöksentekoon. Hyvinvointialueiden tehtävänä on oikea-aikaisten ja laadukkaiden palveluiden tarjoaminen kansalaisille entistä paremmin ja monipuolisemmin taustatekijöistä kuten elämäntilanteesta, asuinpaikasta, iästä tai sukupuolesta riippumatta. Hyvinvointialueiden palveluiden laatu ja vaikuttavuus paranee, kun asukkailla on mahdollisuus vaikuttaa palveluihin. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia tarjotaan myös digitaalisesti, jolloin osallistuminen voi tapahtua missä ja milloin vain. Hyvinvointialueilla on mahdollisuus määritellä hallintosäännössä tai osallisuusohjelmassa, miten hyvinvointialueiden asukkaiden osallisuus ja osallistuminen toteutetaan käytännössä. Hyvinvointialueita ohjaava laki määrittää osallistumisen minimin, mutta jokainen hyvinvointialue voi itse säätää, miten laajasti hyvinvointialueen asukkaiden ääni halutaan saada kuuluviin. (Aluevaltuutetun opas s.a.)

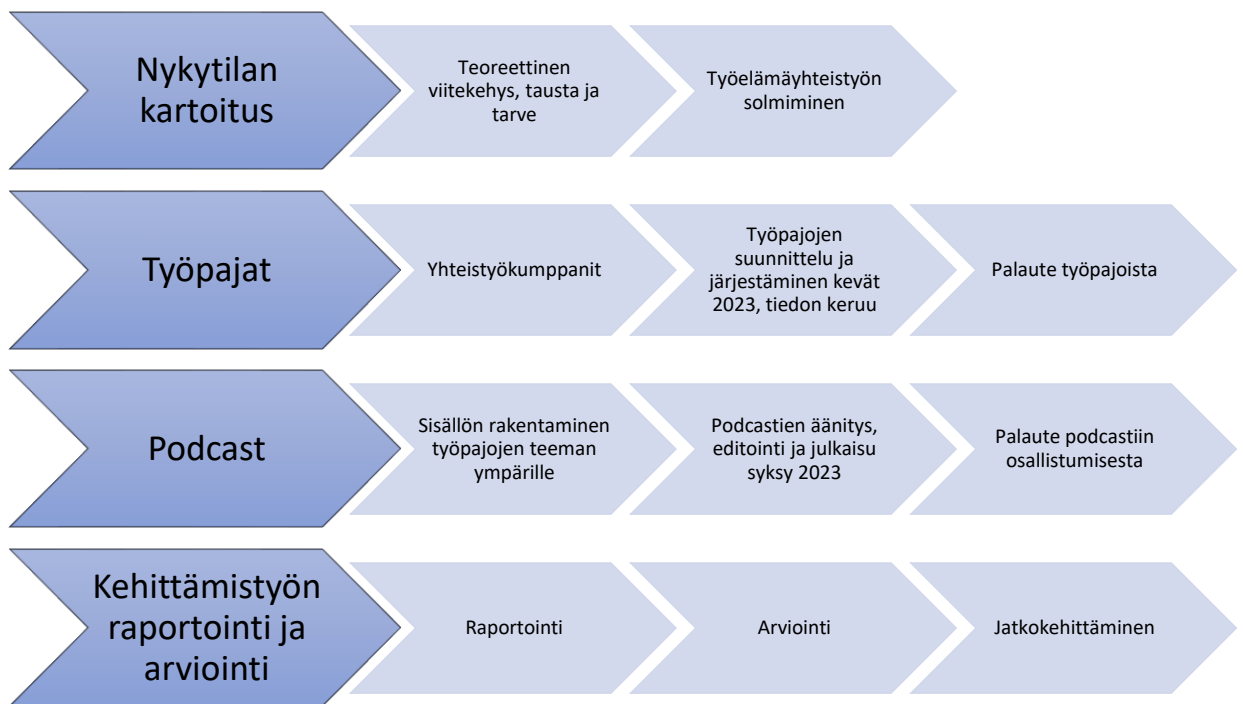
Asukkaiden äänen yhdenvertaisen kuulumisen hyvinvointialueen sisällä ja välittäminen hyvinvointialueiden päätöksentekoon hyvinvointialuevaalien välillä mahdollistuu tarjoamalla monipuolisia osallistumismuotoja. Monipuoliset osallistumismuodot mahdollistavat asukkaana vaikutusmahdollisuudet asukkaalle itselleen merkityksellisiin asioihin ja asukkaat saavat oman äänensä sekä mielipiteensä esille ja vahvistavat omaa tietotasoaan hyvinvointialueiden asioista. Asukkaiden äänen välittämällä päätöksentekoon on hyötyä paitsi asukkaalle myös koko hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueiden asukkaiden mukaan ottaminen päätöksentekoon alusta alkaen sitouttaa asukkaita, helpottaa päätösten toimeenpanoa ja rikastuttaa yhteiskunnallista keskustelua tuoden esille useampia näkökulmia ja vähentäen vastakkainasettelua. Kun palvelujen järjestäjä kuulee asukkaiden mielipiteen, on asukkailla mahdollisuus saada parempia palveluja. (Aluevaltuutetun opas s.a.)

4 KEHITTÄMISPROSESSI

4.1 Kehittämisprosessin kuvaus

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen kehittämistyö, jonka tavoitteena on lisätä ja kehittää nuorten osallisuutta sekä vaikutusmahdollisuuksia Etelä-Savon hyvinvointialueen päätöksenteossa podcastin avulla. Menetelmänä käytin yhteiskehittämistä ja aineistonkeruumenetelmänä osallistavia tulevaisuustyöpajoja. Kyseessä on nuorisolähtöinen prosessi, jolla lisätään nuorten osallisuutta. Ke-

hittämisprosessi alkoi nykytilan kartoituksella, jota seurasi teoreettisen viitekeh-
 yksen, taustan ja tarpeen rakentaminen sekä työelämäyhteistyön solmimi-
 nen. Toteutin opinnäytetyöni yhteistyössä nuorisovalan tutkimus- ja kehittämis-
 keskus Juvenian, Mikkelin ohjaamo Olkkarin, Kulttuuripaja Kajon ja Mikkelin
 nuorten työpajojen kanssa. Nuorisovalan tutkimus- ja kehittämisskeskus toimii
 opinnäytetyöni tilaajana ja työelämäkumppanina. Opinnäytetyön kehittämis-
 prosessin vaiheet on avattu kuvassa 1.

Kuva 1. Kehittämisprosessin vaiheet

Opinnäytetyön toimenpiteenä järjestin kolme tulevaisuusajatteluun pohjautu-
 vaa työpajaa Mikkelin ohjaamon, Kulttuuripaja Kajon ja Mikkelin nuorten työ-
 pajojen osallistujien kanssa keväällä 2023. Työpajoissa kerättiin tietoa sosi-
 aali- ja terveystalvelujen toimivuudesta ja kehittämisen tarpeista Etelä-Savon
 hyvinvointialueella Mikkelissä. Työpajoissa kerätyn tiedon pohjalta tehtiin pod-
 cast, jossa nuori keskusteli työpajoissa esiin nousseista kehitettävistä palve-
 luista Etelä-Savon hyvinvointialueen aluevaltuutetun kanssa. Podcast julkais-
 tiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Soundcloud-alustan kautta. Työ-
 pajoihin ja podcastiin osallistuneilta nuorilta sekä podcastiin osallistuneelta
 päättäjältä kerättiin palautetta. Palautteella selvitettiin nuorten kokemuksia työ-
 pajoihin ja podcastin tekemiseen osallistumisesta sekä miten podcastiin osal-
 listunut nuori koki podcastin tekemisen vaikuttavan hänen osallisuuteensa ja

vaikuttamismahdollisuuksiinsa. Työpajat ja podcast ovat menetelmiä, joilla voidaan lisätä nuorten osallisuutta ja samalla ne tuottavat tietoa sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämistarpeesta Etelä-Savon hyvinvointialueen päättäjille. Kehittämisen prosessin lopuksi prosessi raportoitiin, arvioitiin ja pohdittiin jatkokehittämistä.

4.2 Yhteiskehittäminen

Opinnäytetyöni kehittämismenetelmänä käytin yhteiskehittämistä. Yhteiskehittämisen perusideana on koota kansalaiset, yritykset, kolmannen ja julkisen sektorin toimijat yhteen pohtimaan sekä luomaan ratkaisuja palveluihin liittyviin haasteisiin ja tarpeisiin. Palvelujen kehittämiseksi toteutetaan eri toimijoiden yhteistyötä pitämällä palvelujen käyttäjät eli asiakkaat keskiössä. Yhteiskehittämisellä voidaan viitata erilaisiin asioihin riippuen tilanteesta. Puhuttaessa julkisen sektorin yhteiskehittämisestä viitataan lähestymistapaan, jossa perinteisen palveluntuottajat ja asiakkaat osallistuvat erilaisissa rooleissa julkisten palvelujen määrittämiseen sekä kehittämiseen ja tuottamiseen. Yhteiskehittämisen vaiheittain etenevässä prosessissa yritetään tietoa, resursseja, osaamista ja ideoita jakamalla ratkaista yhteistä ongelmaa tai asiaa tavoitteellisesti yhdessä. Kaikilla yhteiskehittämisprosessiin osallistuvilla tahoilla on sama päämäärä, vaikka jokainen toimija lähestyy kehitettävissä olevaa eri näkökulmista ja hyötyy löydetyistä ratkaisusta eri tavalla. (Kauppinen ym. 2020, 4.)

Yhteiskehittämisen keskeisenä toimintaperiaatteena on aitoon yhteistyöhön ja dialogiin perustuva tasavertainen kohtaaminen. Kaikilla yhteiskehittämiseen osallistuvilla toimijoilta odotetaan sitoutumista työskentelyyn. Yhteiskehittämisen tuloksena jokainen toimintaan osallistuva antaa ja saa yhteiskehittämisen prosessista jotakin – kaikki osapuolet hyötyvät. Tätä varten onkin työskentelyn kannalta oleellista hahmottaa yhteiskehittämisen laajempi kuva ja miksi jokaisen osallistujan panos on tärkeä. Yhteiskehittämisen prosessissa kaikilla on samanlaiset oikeudet saada äänensä kuuluviin ja osallistua toimintaan eikä esimerkiksi organisaatioiden määrittelemille hierarkkisille valta-asetelmille ole sijaa. (Kauppinen ym. 2020, 5.)

Tavoitteiden ja resurssien yhtenäistäminen ja yhdistäminen sekä yhteiskehittämisen koordinointi ovat tärkeintä prosessin onnistumisen kannalta. Jokaisella osallistujalla tulisi olla yhteiskehittämisprosessiin jotakin annettavaa ja sopivat toimijat on tärkeä saada yhteen sekä sitoutumaan toimintaan ja sen yhteisiin tavoitteisiin. Koordinointia tarvitaan prosessin suunnitteluun, läpivientiin, tulosten raportointiin sekä vuoropuheluun asioista päättävän tahon kanssa, jolle yhteisesti kootut kehittämissuositukset toimitetaan. Aito asiakas-ympäristö on usein yhteiskehittämisprosessin toimintaympäristö. (Kauppinen ym.2020, 4–5.)

Yhteiskehittämisen prosessissa eri tahojen toimijat otetaan alusta alkaen aktiivisesti työskentelyyn mukaan kaikkien näkökulmia kuunnellen. Työskentelyssä pyritään tunnistamaan osallistujien tavoitteet ja löytämään yhteinen tunnistettu päämäärä, jossa osallistujien erilaiset näkökulmat ja osaaminen tuodaan yhteen. Yhteiskehittämisessä voidaan hyödyntää erilaisia työskentelymenetelmiä, joita ovat esimerkiksi erilaisten sosiaalisen median alustojen hyödyntäminen tai osallistava työpajatyöskentely. Keskeistä prosessissa etenemiselle on edetä ideointitasolta nopeasti konkreettisen tekemisen pariin. (Aaltonen ym. 2016.)

Yhteiskehittäminen on yksi palvelumuotoilun työtapa, jonka keskiössä on palvelun käyttäjä. Palveluiden järjestämis- ja tuottamisketjussa on mukana eri ihmisiä, joiden osallistaminen palveluiden suunnitteluprosessiin on käytännöllistä ja tarkoituksenmukaista palvelujen onnistuneen kehittämisen kannalta. Yhteiskehittämisessä tärkeää on saada kaikkien kehittämiseen osallistuvien osapuolten näkemykset mahdollisimman laajasti kehittämisprosessin tiedonkeruuvaiheessa huomioiduiksi. Tyypillistä yhteiskehittämiselle on, että se tapahtuu ryhmämuotoisesti joko kasvokkain tai virtuaalisissa työtiloissa. (Tuulaniemi 2011, 116–118.)

4.3 Yhteiskehittäminen sosiaali- ja terveystaloudissa

Sosiaalihuoltolaissa peräänkuulutetaan asiakaslähtöisyyttä ja osallisuutta. Yksi keino vastata vaatimukseen on yhteiskehittäminen. Yhteiskehittämisellä voidaan tukea niin yhteiskunnallisella kuin palveluverkostotasolla heikommassa asemassa olevien ihmisten osallisuutta ja asemaa. Palvelujen käyttäjät

otetaan mukaan eri palvelujen ja toimintojen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin hyödyntämällä yhteiskehittämistä. Erilaisia tapoja toteuttaa yhteiskehittämistä sosiaalisen kuntoutuksen piirissä ovat asiakasraadit, kehittäjä-asiakas-, vertais- ja kokemusasiantuntijatoiminta. Yhteiskehittämisellä voidaan vahvistaa ja voimauttaa sekä aikaansaada positiivisia muutoksia yhteiskehittämisen prosessiin osallistuvien toimijuudessa ja identiteetissä. Yhteiskehittäminen voi toteutua yksilöllisellä tasolla, ryhmä- ja yhteistyötasolla sekä päätösten valmistelu ja päätöksentekotasolla. On myös tärkeää dokumentoida yhteiskehittämisen prosessi, jotta tulokset voidaan tuoda näkyviksi asiakkaille ja varmistaa heidän osallistumisensa aito merkitys. (THL s.a.)

Julkisten sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämisessä on ollut viimeisen vuosikymmenen aikana kasvava trendi ottaa asiakkaat vahvasti mukaan palvelujen suunnittelu- ja kehitysprosessiin. Kehitykseen on vaikuttanut muun muassa 2015 Suomen kuntalakiin tehty uudistus, jonka mukaan kuntalaisilla on oikeus vaikuttaa ja osallistua kunnan toimintaan. Palvelujen käyttäjät tuovat tietoa palvelujen käytettävyydestä, jonka pohjalta palveluja voidaan kehittää entistä toimivimmiksi ja asiakkaitaan parhaiten palveleviksi. Yhteiskehittäminen on kanava osallistua ja vaikuttaa suoraan ihmisten elämänlaatuun vaikuttaviin palveluihin ja toimintatapoihin. Yhteiskehittämisessä asiakkaat nähdään kokemusasiantuntijoina, jotka kehittävät ratkaisuja oman arkensa kokemusten pohjalta. (Kauppinen ym. 2020, 7.)

Sosiaali- ja terveystalvelujen työntekijät ja asiantuntijat ovat myös kyseisten palvelujen käyttäjiä. Yhteiskehittämisprosessissa ammattilaiset voivat tuoda oman näkemyksensä sosiaali- ja terveystalan työprosesseihin, työkaluihin sekä laadukkaaseen ja sujuvaan palveluun. Ammattilaiset voivat osallistua yhteiskehittämisprosessiin jakamalla osaamiseen ja kokemukseen perustuvaa tietoa, testaamalla kehitettävää ratkaisua työelämässä ja antamalla siitä palautetta sekä jatkokehittämällä ratkaisuideaa tai toimimalla yhteystenkilönä yrityksen tai organisaation puolesta. Yhteiskehittämistyöskentelyyn osallistuvien yritysten ja organisaatioiden ei tarvitse välttämättä toimia sosiaali- ja terveystalalla, kunhan osallistuvilla yrityksillä on tarjota ratkaisuehdotuksia yhteiskehittämisprosessin suunnitteluhaasteeseen. (Kauppinen ym. 2020, 9.)

4.4 Yhteiskehittämisen prosessin eteneminen

Yhteiskehittämisen prosessi alkaa keräämällä ajatuksia jonkin rajatun aihepiirin kehittämistarpeista. Yhteiskehittämisen prosessia koordinoivaa henkilöä voidaan kutsua orkestroijaksi. Orkestroijan tehtävä on erilaisia tiedonkeruumenetelmiä hyödyntäen koota kehittämistarpeita eri sidosryhmiltä. Tunnistamisen lisäksi kehittämistarpeita arvioidaan ja priorisoidaan, jonka avulla muodostetaan suunnitteluhaaste. Suunnitteluhaasteiden ratkaisujen vaikuttavuutta määrittellee se, miten selkeä ja realistinen sekä ratkaistavissa oleva suunnitteluhaaste on. Kun suunnitteluhaaste on muodostettu, pyritään siihen löytämään ratkaisuehdotuksia. Orkestroijan tehtävänä on yhteiskehittämisen prosessiin osallistuvien toimijoiden välisen vuoropuhelun käynnistäminen sekä ylläpitäminen. (Kauppinen ym. 2020, 14–16.)

Vuoropuhelussa yhteiskehittämisen prosessin sidosryhmät käyvät vuoropuhelua ratkaisujen löytämiseksi suunnitteluhaasteeseen. Ratkaisujen arvioinnin koordinaatio ja tulosten yhteenvedon koostaminen ovat orkestroijan tehtäviä. Vuoropuhelussa tuotetuista toteuttamiskelpoisista ratkaisuista tehdään kokeilusuunnitelmat. Kokeilusuunnitelma vietään käytäntöön yhteiskehittämisen prosessin sidosryhmien toimijoiden kanssa. Yhteiskehittämisen prosessin onnistumisen kannalta sitoutuminen on tärkeää. Prosessiin osallistuneiden tahojen on sitouduttava ratkaisuehdotuksen eli kokeilusuunnitelman käytäntöön siirtämiseen. Tärkeä osa yhteiskehittämistä on prosessin huolellinen raportointi sekä arviointi. Arvioinnin ja raportin pohjalta voidaan kehittää tarvittaessa jatkotoimenpiteitä. Raportoinnin ja arvioiden avulla yhteiskehittämisen prosessi tuodaan myös näkyväksi paitsi prosessiin osallistuneille tahoille myös prosessin ulkopuolisille tahoille. (Kauppinen ym. 2020, 18, 20.)

Yhteiskehittämisen loppusuoralla voidaan arvioida sen vaikuttavuutta. Vaikuttavuutta arvioidessa otetaan huomioon, miten kehittämistarve pystyttiin yhteiskehittämisen prosessin avulla ratkaisemaan. Vaikuttavuuden arvioimisen kannalta oleellista on yhteiskehittämisen prosessin tarkkaan määritelty tavoite. Yhteiskehittämisen prosessin etenemisen tuottamia muutoksia mitataan ja dokumentoidaan vaikutusten todentamiseksi. Vaikuttavuuden arvioinnissa voi olla haastavaa osoittaa muutoksen syntyneen juuri yhteiskehittämisen prosessin ansi-

osta ja siksi refleктоiva keskustelu on tärkeää. Kuvaamalla yhteiskehittämisprosessin tarve ja tavoite, resurssit, toimenpiteet, kohderyhmä, tuotokset ja vaikutukset, voidaan vaikutusketju hahmottaa. (Kettunen ym. 2020, 30–31.)

4.5 Menetelmänä tulevaisuustyöpaja

Opinnäytetyön kehittämisprosessi alkoi työelämäyhteistyön solmimisella Nuorisalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian kanssa. Juveniasta opinnäytetyölle osoitettiin yhteyshenkilö, joka toimii opinnäytetyön ohjauksellisena apuna sekä kehittämistyön toteutuksen ja arvioinnin tukena. Opinnäytetyön kehittämistehtävälle rakennettiin raamit yhteistyössä opinnäytetyötä ohjaavan opettajan, työelämän yhteyshenkilön ja opinnäytetyön tekijän kanssa. Tämän jälkeen lähdettiin kartoittamaan toimijoita yhteistyöhön työpajojen järjestämistä varten. Yhteistyökumppanit löytyivät Mikkelin ohjaamosta, Mikkelin nuorten työpajoilta sekä Kulttuuripaja Kajolta. Yhteistyössä eri toimijoiden kanssa käynnistettiin työpajojen suunnittelu ja järjestäminen.

Aineistonkeruumenetelmänä opinnäytetyössäni käytin työpajaa, joka hyödyntää tulevaisuusajattelua. Tulevaisuustyöpajan perusajatuksena on etsiä yhdessä ratkaisumahdollisuuksia samasta asiasta tai ongelmasta kiinnostuneiden kansalaisten kanssa, jotta päätösvalta kyseisten asioiden suhteen ei olisi ainoastaan päättäjillä. Ratkaisumahdollisuuksien pohtiminen liittyy usein asuinalueeseen, kotipaikkaan, työpaikkaan, yritystoimintaan, kouluun tai muuhun organisaatiota koskevaan päätöksentekoon. Tulevaisuustyöpajan tarkoituksena on osallistaa ja luoda uskoa kansalaisiin siitä, että heillä on mahdollisuuksia tuoda oma mielipiteensä esiin ja vaikuttaa heitä itseään koskevaan päätöksentekoon. Samalla tulevaisuuspaikassa syntyy materiaalia tukemaan ja ohjaamaan päätöksentekoa. (Rubin s.a.)

Järjestin kolme työpajaa yhteistyössä Mikkelin ohjaamon, Mikkelin nuorten työpajojen sekä Kulttuuripaja Kajon kanssa. Työpajoihin osallistuivat eri toimijoiden palveluita käyttävät nuoret keskustelemaan Mikkelin alueen nuoria koskevista sosiaali- ja terveystalvuluista. Tulevaisuustyöpajassa keskustelin nuorten kanssa siitä, mitkä asiat ovat sosiaali- ja terveystalvuluksen piirissä Mikkelissä hyvin, missä olisi kehitettävää ja mitä puuttuu. Työpajat järjestettiin sekä livetapaamisina että verkossa Discord-alustalla. Tulevaisuustyöpajassa

nuoret valitsivat käydyn keskustelun pohjalta yhden kehittämistä vaativan teeman, josta tuli aihe podcastiin.

Työpajatyöskentely on osa yhteiskehittämisen prosessia. Toimin yhteiskehittämisen prosessin koordinoivana henkilönä eli orkestroijana. Työpajatyöskentelyllä kerätään ajatuksia rajatun aihepiiriin kehittämistarpeista. Tässä tapauksessa rajattu aihepiiri on Etelä-Savon hyvinvointialueen Mikkelin sosiaali- ja terveyspalvelut. Työpajatyöskentelyllä tunnistetaan, arvioidaan ja priorisoidaan kehittämistarpeita, joista muodostetaan suunnitteluhaaste. (Kauppinen ym. 2020, 14–15.)

Työpajat rakentuivat eri vaiheista. Alkuun kävin läpi opinnäytetyön idean sekä livetyöpajoihin osallistumiseen liittyvät tietosuoja- ja suostumusasiat. Alussa kävin myös läpi, miten työpajoissa työskentely etenee ja kertaan mitä kuuluu sosiaali- ja terveyspalvelujen alaisuuteen. Seuraavaksi keskusteltiin siitä, mitkä kyseisistä palveluista ovat toimivia, missä on kehitettävää ja mitä puuttuu. Nämä asiat kirjattiin kolmelle eri paperille kategorioiden mukaisesti. Työpajatyöskentelyssä tehtäväni oli johtaa keskustelua, huolehtia aikataulusta sekä siitä, että jokainen saa tuottaa mielipiteensä yhteiseen keskusteluun. Tämän jälkeen kehitettävien ja puutteellisten palveluiden kanssa jatkettiin työskentelyä niin, että aivoriihen avulla etsittiin kehitettäviin ja puutteellisiin palveluihin konkreettisia ratkaisuja tai toimenpide-ehdotuksia. Nämä kirjattiin paperille.

Työskentelyn loppupuolella kehittämissideat sekä ratkaisu- ja toimenpide-ehdotukset käytiin yhdessä läpi ja valittiin niistä äänestämällä tärkein kehitettävä palvelu. Tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi valittu palvelu oli yksi podcastin teemoista. Lopuksi vedettiin yhteen käyty keskustelu ja kerättiin nimetön palaute pajatyöskentelystä pajatyöskentelyn kehittämistä varten. Pajoihin osallistujista kartoitettiin myös podcastiin halukkaat osallistujat. Verkossa Discord-alustalla käytävä työpajatyöskentely noudatti livetyöpajatyöskentelyn kaavaa.

4.6 Tulevaisuustyöpajojen järjestäminen

Työelämäkumppanien kartoitus tulevaisuustyöpajaa varten lähti liikkeelle sähköpostien lähettämällä. Lähetin tiedon opinnäytetyöstäni ja siihen liittyvistä

työpajoista sekä podcastin tekemisestä mahdollisille eri yhteistyötahoille. Heistä kolmelta sain vastauksen kyselyyni ja näistä toimijoista muodostui yhteistyökumppanit työpajojen järjestämiseen. Ensimmäinen tulevaisuustyöpaja järjestettiin huhtikuun puolessa välissä Kulttuuripaja Kajolla. Kulttuuripaja Kajo on 18–35-vuotiaille haastavassa elämäntilanteessa oleville suunnattu matalan kynnyksen kohtaamispaikka, joka järjestää erilaista maksutonta toimintaa ja vertaisohjaajakoulutusta. Kulttuuripaja Kajon toimintaa rahoittaa Sosped-säätiö ja se on toiminut Mikkelissä vuodesta 2019. (Kulttuuripaja Kajo s.a.)

Olin aiemmin käynyt keskustelemassa opinnäytetyöstäni sekä työpajojen järjestämisestä Kulttuuripaja Kajon työntekijöiden kanssa. Lisäksi kävin esittäytymässä Kulttuuripaja Kajon kävijöille viikkoa ennen työpajaa ja samalla kerroin opinnäytetyöstäni ja työpajatyöskentelystä sekä podcastin tekemisestä. Kulttuuripaja Kajolla ilmaistiin kiinnostusta opinnäytetyöni aiheesta ja työpajaa kohtaan. Tein mainoksen tulevaisuustyöpajasta, jonka avulla Kulttuuripaja Kajo mainosti tulevaisuustyöpajaani sekä sosiaalisissa medioissaan että paikan päällä Kajolla.

Järjestin ensimmäisen tulevaisuustyöpajan Kulttuuripaja Kajon tiloissa livetaapamisena. Kajo tarjosi osallistujille välipalan, joka oli katettu työpajatilaan tarjolle. Työpajaan osallistui kolme henkilöä. Yksi halukas osallistuja ei päässyt paikalle, mutta ilmaisi halukkuutensa osallistua työpajatyöskentelyyn erikseen sähköpostilla. Käynnistin työpajatyöskentelyn suunnitelmani mukaisesti. Kävin läpi opinnäytetyöni sekä tietosuoja- ja suostumusasiat keräten osallistujilta allekirjoitukset suostumuslomakkeisiin. Kerroin työpajatyöskentelyn etenemisestä ja kertosin, mitkä palvelut kuuluvat sosiaali- ja terveystieteiden alaisuuteen. Kävimme keskustelua siitä, mitkä kyseisistä palveluista ovat toimivia, missä on kehitettävää ja mitä puuttuu. Nämä asiat kirjasin kolmelle eri paperille kategorioiden mukaisesti. Vastaukset muotoiltiin osallistujien toiveesta niin, ettei niistä voinut tunnistaa ketään. Lopuksi osallistujat äänestivät tärkeimmän kehittämistä vaativan teeman. Keräsin osallistujilta myös palautetta työpajatyöskentelystä työskentelyn jatkokehittämistä varten ja kiitin kaikkia osallistujia työpajatyöskentelyyn osallistumisesta. Muistutin myös mahdollisuudesta osallistua podcastin tekemiseen ja siihen sai ilmoittautua siinä hetkessä tai myöhemmin Kulttuuripaja Kajon työntekijöiden kautta.

Keräämässäni nimettömässä palautteessa kiitettiin työpajan pitäjää ja kannustettiin opinnäytetyön tekemisessä sekä oltiin iloisia siitä, että osallistujat pystyivät olemaan hyödyksi. Lisäksi palautteissa ehdotettiin, että mikäli työpajasta olisi halunnut vielä nimettömämmän, olisi vastaukset voineet kerätä tietokoneella nimettömällä kyselyllä. Palautteissa pidettiin kuitenkin hyvänä sitä, että vastaukset muotoiltiin niin ettei niistä voineet tunnistaa ketään. Kiitosta tuli avoimesta keskustelusta ja asioiden selkeästä esittämisestä.

Toisen työpajan sovin yhteistyössä Mikkelin Ohjaamon kanssa. Ohjaamo Olkkari on 15–29-vuotiaille omaa elämäänsä sekä itsenäistymistään pohtiville nuorille suunnattu palvelu, jota kautta saa maksutonta ja ajanvarauksetonta ohjausta, tietoa ja neuvontaa (Ohjaamo Olkkari s.a). Kävin esittelemässä opinnäytetyöni sekä työpajani Ohjaamon tiimipalaverissa. Tämän jälkeen sovimme ohjaamokoordinaattorin kanssa tapaamisen, johon osallistui ohjaamokoordinaattorin lisäksi etsivä nuorisotyöntekijä, Ohjaamon tiedottaja sekä opiskelija. Heidän kanssaan yhteistyössä sovimme päivämäärät työpajoille sekä tilat työpajojen pitämiseksi. Keskustelemamme pohjalta Ohjaamon tiedottaja loi mainoksen sekä sähköisen ilmoittautumisen työpajaan. Työpajaa mainostettiin Ohjaamon sosiaalisen median kanavissa.

Nuorten työpajojen työpajakoordinaattorin kanssa sovin sähköpostitse, että käyn työpajoilla kertomassa opinnäytetyöstäni sekä järjestämistäni työpajoista. Nuorten työpajat ovat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville 17–29-vuotiaille nuorille tarkoitettu palvelu, jonka tarkoituksena on parantaa nuorten toimintakykyä sekä koulutus- ja työelämävalmiuksia (Nuorten työpajat s.a). Nuorten työpajalla järjestettiin infotilaisuus, jossa kerroin opinnäytetyöstäni sekä siihen liittyvistä työpajoista ja podcastista. Lisäksi kiersin kertomassa opinnäytetyöstäni erikseen työpajojen eri pajoilla. Jätin mainoksia Ohjaamolla järjestettävästä tulevaisuustyöpajasta nuorten työpajoille. Nuorten työpajoilla heräsi toive kolmannen työpajan järjestämisessä verkossa.

Toinen työpaja järjestettiin vapun jälkeen toukokuussa 2023 Ohjaamon tiloissa. Työpajaan osallistui viisi nuorta, joista yksi joutui lähtemään äkillisesti työpajojen alussa pois eikä ennättänyt osallistua varsinaiseen työskentelyyn. Ohjaamon puolesta tulevaisuustyöpajassa oli välipalatarjoilu. Myös Ohjaamon yksi etsivistä nuorisotyöntekijöistä oli seuraamassa työpajakeskustelua, mutta

ei osallistunut työpajaan. Aloitin työskentelyn suunnitelmani mukaan esittelemällä itseni ja kertomalla opinnäytetyöstä. Kävin läpi opinnäytetyöhön liittyvän tietosuojaselosteen ja pyysin jokaista osallistujaa allekirjoittamaan tutkimusluvan. Tämän jälkeen kävin lyhyesti läpi, mitä ovat sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Olin koonnut sosiaali- ja terveystyöpalveluja tulosteeksi, jotka annoin osallistujille luettavaksi. Kävimme keskustelua siitä, mitkä palvelut ovat hyvin, missä on kehitettävää ja mitä puuttuu. Keskustelun kokosin seinällä esillä oleville lehtiötauluille.

Työpajatyöskentelyn lopuksi kiitin osallistujia hyvästä ja aktiivisesta keskustelusta. Pyysin osallistujilta nimetöntä avointa palautetta työpajatyöskentelystä. Muistutin osallistujia podcastista ja kirjoitin sähköpostiosoitteeni kaikkien nähtävälle lehtiötaululle. Sanoin, että minulle voisi nyt ilmoittaa halukkuutensa podcastiin tai asiaa voisi jäädä pohtimaan ja ottaa minuun myöhemmin yhteyttä sähköpostitse. Muistutin vielä, että Ohjaamon sosiaalisessa mediassa mainostettaisiin pian myös kolmatta työpajaa, joka todennäköisesti olisi verkossa toukokuun lopussa.

Työpajoihin osallistujat kirjoittivat palauteisiin, että työpajan ilmapiiri oli rento ja keskustelu oli hyvää sekä jokaiselle annettiin mahdollisuus kertoa oma mielipiteensä, kaikkia kuunneltiin eikä kenenkään kokemuksia arvosteltu. Osallistuminen koettiin helpoksi matalan kynnyksen osallistumiseksi. Keskustelun johtaminen koettiin työpajan vetäjältä luontevaksi ja rauhalliseksi sekä innostavaksi. Yhdessä palautteessa kirjoitettiin, että olisi ollut kiva, jos joku niin sanottu ”ammattilainen” olisi kuunnellut mukana. Tätä ei ollut tarkemmin avattu, mutta oletan sen tarkoittavan sosiaali- ja terveysalan työkentällä työskentelevää ammattilaista.

Kolmas työpaja järjestettiin toukokuun 2023 lopulla Ohjaamon Discord-alustalla. Discord on verkossa toimiva keskustelupalvelu, jossa keskustelua voi käydä puheen, videon tai tekstin välityksellä eri alustoilla tai palvelimilla, joita voi itse luoda. Discordissa ei tarvitse esiintyä omalla nimellä vaan keskustelua voi käydä nimimerkin takaa. (Discord s.a.) Discord-työpajaa mainostettiin Ohjaamon kautta eri sosiaalisen median kanavissa. Lisäksi olin kertonut Discord-työpajasta Nuorten työpajoilla. Työpajaan osallistui yksi henkilö, joten keskustelu oli vapaamuotoisempaa ja kesti vähemmän aikaa kuin työpajaan

oli varattu. Kerroin kuitenkin osallistujalle opinnäytetyöstä sekä kävin läpi tietosuojakäytännöt. Kiitin osallistujaa keskustelusta. Palautetta työpajatyöskentelystä en enää kerännyt.

4.7 Tulevaisuustyöpajojen tulokset

4.7.1 Toimivat ja hyväksi havaitut sosiaali- ja terveystyöpalvelut

Tulevaisuustyöpajatyöskentelyssä keskustelua syntyi runsaasti ja kaikki osallistuivat keskusteluun. Keskusteluista esiin nousi, että etenkin mielenterveystyöpalvelut olivat toimivia. Myös Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö koettiin hyväksi ja hoitoon pääsy sitä kautta nopeaksi. Ohjaamon ja nuorisotila Starlightin nuorille aikuisille järjestettävä toiminta koettiin myös hyvänä. Positiivisia kokemuksia oli myös eräiden poliklinikkakäyntien hoitumisesta ja tehdyistä leikkaustoimenpiteistä sekä neurologian vastaanoton toimivuudesta. Sosiaalityötoimen järjestämä vammaisen henkilön työllistymistä tukeva toiminta koettiin toimivaksi.

Hyviksi ja toimiviksi palveluiksi koettiin nuorten työpajat, joissa ihmiset kohtaavat ja työpajoilla on samassa tilanteessa olevia ihmisiä, joten kynnys osallistua toimintaan madaltuu. Digilääkäripalvelu koettiin toimivaksi. Osallistujat pitivät myös hyvänä sitä, että Mikkelissä järjestettiin toimintaa, joka kannustaa lähtemään kotoa. Tällaisesta toiminnasta mainittiin esimerkkinä Kulttuuripaja Kajo. Mielentalon elintapaohjausta pidettiin myös hyvänä. Elintapaohjauksen kautta pääsi salille ja uimaan sekä sai ohjausta. Mielentalon palveluista hyvänä koettiin myös helpompi pääsy osastohoitoon, pitkäkestoinen kunto huomioitava kontakti ja että sairaanhoitajan kanssa pääsi nopeasti sekä helposti keskustelemaan. Terveystyötoiminnan päivystys koettiin toimivaksi ja sitä kautta sai nopeasti apua. Hammaslääkärissä oli saatu hyvää palvelua sekä aikoja yllättävän nopeasti. Ihotautilääkärin vastaanotosta oli myös positiivista sanottavaa ja kokemus siitä, että asiaan paneuduttiin.

Osallistujilla oli positiivisia kokemuksia siitä, että psykiatrian poliklinikan kautta oli helpompi päästä muiden palveluiden piiriin kuten terapiaan. Erityisesti musiikkiterapiasta oli positiivisia kokemuksia. Psykososiaalisesta hoitokontaktista oli myös hyviä kokemuksia sekä hyvien kuntoutussuunnitelmien tekemisestä. Mielenterveystyöpalvelut koettiin paremmin saatavilla olevaksi, kun toiminta siirtyi

Moisiosta Mielen ja kuntoutuksen talolle keskustaan. Toisaalta Moision vanha ympäristö koettiin tietyllä tavalla turvallisemmaksi. Nuorten psykiatrian poliklinikan palveluiden maksuttomuuteen oltiin myös tyytyväisiä.

4.7.2 Kehittämistä vaativat sosiaali- ja terveyspalvelut

Kehitettävää eri palveluissa oli osallistujien mielestä suhteellisen paljon. Kehitettäviksi asioiksi nousivat Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön maksun kehittäminen, perussairauksien parempi huomioiminen ja potilaan näkemyksen kuunteleminen terveydenhuollossa. Osallistujat kokivat myös yksityisen puolen psykoterapiaan pääsyn vaikeaksi ja Mielen ja kuntoutuksen talon vierailuista toivottiin viihtyisämpiä. Kehittämistä kaivattiin myös siihen, että psykiatrian ja psykososiaalisten palvelujen puolelta apua ja palvelua saisi samasta paikasta tai samalta henkilöltä. Lisäksi toivottiin, että olisi saatavilla paremmin tietoa siitä, mitä kautta ja miten voi valittaa, mikäli oli saanut huonoa kohtelua potilaana tai asiakkaana.

Gynekologille pääsy perustarkastukseen koettiin vaikeaksi, sillä ilman vaivaa ei gynekologin vastaanotolle päässyt. Sukupuolitauteihin pääsy koettiin myös vaikeaksi, sillä selkeä ohjeistus testeihin pääsyyn puuttui. Etelä-Savon hyvinvointialueen Eloisan verkkosivut koettiin hankaliksi navigoida. Osallistujat toivat myös esille, että asiakkaan näkökulmasta Eloisalla oli liikaa palvelunumeroita ja niitä toivottiin selkeämmiksi sekä ammattilaiset helpommin tavoitettaviksi. Soittoaikoja eri palveluihin toivottiin myös laajemmiksi ja paremmin sijoitetuiksi. Palveluita toivottiin myös kehitettävän enemmän erityisryhmille sopivimmiksi, esimerkiksi soittoajat ja hätä- tai kriisipalvelut kuuroille koettiin kehittämistä vaativiksi.

Osallistujat toivoivat myös digilääkäripalveluihin sovellusta sekä Eloisan palvelusovellusta. Osallistujilla oli myös kokemusta siitä, ettei ihmisten oireita tai hätää otettu vakavasti. Osallistujat toivoivat, että jokainen asiakas huomioitaisiin yksilönä. Osallistujilla oli kokemusta siitä, että tietoa ohjattiin hakemaan netistä, vaikka tietoa oli menty hakemaan ammattilaisilta. Osallistujilla oli myös kokemusta siitä, että asiakkaan toivomiin tutkimukseen suhtauduttiin nihkeästi tai vastahakoisesti. Osallistujat toivat esille, että potilaan arvostuksessa oli

puutteita ja ammattitaidossa, laadukkaassa palvelussa sekä ihmisten kohtaamisessa oli ammattilaisilla kehitettävää. Osallistujat kokivat, että avunpyyntö vaati tekoja ennen kuin se otetaan vakavasti, esimerkiksi itseään täytyi vahingoittaa avun saamiseksi.

Työpajan osallistujat kävivät keskustelua myös siitä, että sosiaali- ja terveyspalveluiden pitäisi tiivistää yhteistyötä. Osallistujille oli kokemuksia siitä, ettei tieto välittynyt ja palvelut tuntuivat olevan erillään. Palveluohjausta toivottiin selkeämmäksi ja enemmän ”vierellä kulkemiseksi” tai asiakaslähtöisemmäksi. Sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluohjausta toivottiin saatavan paremmin toimivaksi molempiin suuntiin sekä yhteneväiseksi. Tässäkin asiassa osallistujat peräänkuuluttivat asiakaslähtöisyyttä. Osallistujat toivoivat, että sekä sosiaali- että terveyspalveluissa molemmilla osapuolilla olisi asiakkaan suhteen samat tavoitteet eikä asiakasta ”palloteltaisi” eri palveluiden välillä.

Ammatinvalintapsykologin jono koettiin liian pitkäksi. Päihde- ja riippuvuusvastaston järjestämien ryhmien tiedottamisesta toivottiin parempaa. Ylipäänsä palvelut koettiin hitaasti toimiviksi ja toimintaan sekä avunsaantiin kaivattiin jouhevuuutta. Kouluissa tapahtuvasta kiusaamisesta osallistujat puhuivat myös paljon. Osallistujat toivoivat, että kouluissa otettaisiin herkemmin keskusteluun ja selvittelyyn kiusaamistapaukset. Osallistujista olisi tärkeää selvittää, mikä kiusaamisen taustalla on ja miksi kiusataan. Kiusaamisen ennaltaehkäisyyn toivottiin enemmän resursseja, sillä nyt koettiin aikaa olevan puuttua vain akuutteihin tilanteisiin. Rasismiin toivottiin myös enemmän puuttumista. Osallistujat toivoivat monessa asiassa enemmän tekoja ja vähemmän puhetta.

4.7.3 Puuttuvat ja eniten kehittämistä vaativat sosiaali- ja terveyspalvelut

Puuttuvien palveluiden listaan kirjattiin vertaistukipalvelut, ruokakassijako, haja-asutusalueen ensiapusaatavuus ja Kelan palvelupiste. Ruokakassijako koettiin puutteelliseksi, sillä ruokakasseissa olevien tuotteiden päiväykset eivät olleet olleet kohdallaan. Kelan palvelupisteellä tarkoitettiin sitä, että olisi palvelu, jossa joku voisi puolesta soittaa palvelunumeroon, mikäli itsellä ei ollut vaikka varaa soittaa. Osallistujat toivat myös esille kokemuksia, joissa haja-

asutusalueilla ensiavun saaminen oli kestänyt kohtuuttoman pitkään. Puuttuviksi palveluiksi koettiin resurssien puute ennaltaehkäisystä esimerkiksi seksuaaliterveyden suhteen. Sairaslomalla olevien perusterveydestarkastuksissa koettiin olevan puutteita tai puuttuvan. Osallistujat kaipasivat esimerkiksi tietoa siitä, miten ja mitä kautta perusterveydestarkastukseen sairaalomalla ollessa hakeudutaan.

Puutteellisiksi koettiin myös yhteiset kohtaamispaikat suomalaisille ja maahanmuuttajille sekä hyvinvointia lisäävät palvelut. Osallistujilla oli kokemusta siitä, että korjaavaa palvelua oli saatavilla enemmän eli palvelua, johon hakeudutaan, kun asiat ovat huonosti. Toivottiin palveluita, joihin ei hakeuduttaisi ongelma edellä vaan että hyvinvointia lisääviä palveluita olisi tasavertaisesti saatavilla kaikille. Osallistujilla oli kokemuksia siitä, että mikäli on työssäkäyvä ja selviytyy niin sanotusti perusarjesta, ei kuulu sosiaali- ja terveystalvelujen piiriin. Osallistujat toivoivat myös enemmän kohtaamisia ja yhteisöjä yksinäisyyden vähentämiseksi sekä hyvinvointia lisäävien palvelujen parempaa markkinointia. Osallistujilla oli kokemusta siitä, että jotkin heille suunnatut tapahtumat olivat menneet ohi, sillä markkinointi ei ollut tavoittanut heitä ennen tapahtumaa.

Jokaisessa tulevaisuustyöpajassa äänestettiin työskentelyn loppuksi myös tärkein kehittämistä tarvitseva sosiaali- ja terveystalvelu. Työpajoissa kehitettäviä ja puutteellisia palveluita nousi paljon esille ja osallistujat miettivät, miten valitsisivat tärkeimmän. Jokaisessa työpajassa osallistujat pohtivat yhdessä, mikä olisi tärkein kehittämistä vaativa asia. Työpajoissa pohdittiin myös, että miten valinnan saisi muotoiltua niin, että se pitäisi sisällään mahdollisimman monta kehitettävää asiaa. Lopulta keskustelun ja äänestyksen pohjalta tärkeimmiksi kehittämistä tarvitseviksi palveluiksi valikoituivat hyvinvointia lisäävät palvelut ja niiden markkinointi sekä tasavertainen saatavuus kaikille sosioekonomiseen tilanteeseen katsomatta, resurssit ennaltaehkäisyyn sekä haja-asutusalueiden parempi ensiapusaatavuus. Nämä kolme teemaa toimivat podcastin tukirunkona, jonka ympärille podcastin käsikirjoitus ja keskustelu rakennettiin.

4.8 Podcast

Podcastit ovat radio-ohjelmiin verrattavissa olevia äänitallenteita, joita julkaistaan verkossa radiokanavilla lähettämisen sijaan. Podcasteja voi kuunnella suoraan podcastin verkkosivuilta tai ladata omalle laitteelle kuten älypuheliimeen tai tabletille. Podcasteja voi kuunnella silloin, kun kuulijalle itselleen parhaiten sopii. Podcasteja on saatavilla verkossa moneen lähtöön. On olemassa sekä fiktiivisiä että faktoihin pohjautuvia podcasteja. Podcastit voidaan rakentaa keskustelijoiden välisen dialogin tai haastattelujen ympärille. Podcastit voivat olla kertaluontoisia tai niitä voidaan julkaista useita jaksoja viikossa tai kuukaudessa, jolloin voidaan puhua podcastsarjoista tai jopa tuotantokausista. (Utriainen 2018.)

Podcastit ovat suosittuja ja ne voivat saavuttaa jopa miljoonia kuulijoita. Ihmisten arki tänä päivänä on usein hektistä ja podcastien kuuntelu sopii monen kiireiseen elämään. Podcastia kuunnellessa voi ajatusten tasolla irtautua arjesta, mutta kädet ovat silti käytössä muuta toimintaa varten. Erään tutkimuksen mukaan monet kuuntelevat podcasteja rentoutuakseen, mutta suurin osa haluaa oppia podcasteja kuuntelemalla jotakin uutta. Podcastit ovat suosittuja etenkin nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa, mutta kuuntelijoissa on myös paljon yli 50-vuotiaita. Yleisimpiä podcastien kuuntelutilanteita ovat työmatkat sekä odotustilanteet kuten esimerkiksi bussin odottaminen pysäkillä. Kiinnostavat sisällöt saavat kuuntelijat kuuntelemaan samankaltaista sisältöä myös jatkossa. Kuulijoiden aito kiinnostuminen ja käsiteltävään teeman sitoutuminen ovat asioita, joita podcastilla voidaan parhaimmillaan saavuttaa. Podcasteilla on yhteiskunnallisella tasolla potentiaalia ja mahdollisuuksia tuottaa sisältöä, joilla kuulijoihin voi saada syvän yhteyden. (Podcast tulee... 2018.)

Tulevaisuustyöpajojen jälkeen aloin työstää podcastin käsikirjoitusta työpajoissa esiin nousseiden teemojen ympärille pitäen keskiössä nuorten äänestämät kolme tärkeintä kehittämistä vaativaa palvelua eli hyvinvointia lisäävät palvelut ja niiden markkinointi sekä tasavertainen saatavuus kaikille sosioekonomiseen tilanteeseen katsomatta, resurssit ennaltaehkäisyyn sekä haja-asutusalueiden parempi ensiapusaatavuus. Podcastin käsikirjoitusprosessiin kanssani osallistui tulevaisuustyöpajoissa mukana ollut nuori, joka oli halukas myös puhumaan podcastissa nuorten äänen roolissa.

Podcastin käsikirjoitus rakentui kesän ja alkusyksyn 2023 aikana ja ohjausta käsikirjoituksen tekemiseen saimme Juvenialta. Kesällä 2023 olin yhteydessä Etelä-Savon hyvinvointialueen aluevaltuutettuihin sekä vaikuttavuusjohtajaan. Yksi aluevaltuutetuista vastasi sähköpostitiedusteluuni ja saimme sovittua hänen osallistumisestaan podcastiin. Pidin aluevaltuutetun kanssa yhteyttä käsikirjoitusprosessin ajan ja käsikirjoituksen valmistuttua sovimme sekä aluevaltuutetun että nuoren kanssa podcastin äänityspäivän. Ennen podcastin äänityspäivää lähetin aluevaltuutetulle tiedoksi teemoja, joista podcastissa oli tarkoitus keskustella.

Oma roolini podcastissa oli toimia juontajana pitäen kiinni keskusteltavista teemoista sekä aikatauluista. Podcast äänitettiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun studiolla. Podcastin äänitys meni hyvin ja keskustelua syntyi runsaasti. Podcast alkoi keskusteluaiheen ja puhujien esittelyllä. Tämän jälkeen kerroin kevään 2023 työpajoista ja siellä esiin nousseista toimiviksi koetuista, kehittämistä vaativista sekä puuttuvista palveluista. Kerroin myös nuorten äänestäneen tärkeimmiksi kehittämistä vaativiksi palveluiksi resurssit ennaltaehkäisyyn, hyvinvointia lisäävät palvelut ja niiden tasavertainen saatavuus kaikille sekä haja-asutusalueiden parempi ensiapusaatavuus.

Seuraavaksi ohjasin keskustelun ennaltaehkäisyn resursseihin. Tästä aiheesta keskustelun aikana puhuttiin paljon muun muassa koulukiusaamisesta ja kiusaamisesta netissä. Nuori toi esille omia kokemuksiaan ja esimerkkejä kiusaamisesta. Nuori nosti keskusteluun myös keväällä 2024 Mikkeliin avautuvan Saimaanportin yhtenäiskoulun ja kyseisen koulun kasvatushenkilöstön resursoinnin. Aluevaltuutettu peräänkuulutti Etelä-Savon hyvinvointialueen vastuuta huolehtia riittävästä resursseista koulun oppilashuoltoon sekä Mikkelin kaupungin päätöksenteon vastuuta huolehtia tarvittavan muun oppilaiden hyvinvointia tukevan henkilöstön resursoinnista. Nuori toi esille myös näkökulman kiusaamiseen puuttumiseen ja toivoi uudenlaista sekä kokonaisvaltaista lähestymistapaa kiusaamistilanteiden selvittämiseen. Keskustelussa puhuttiin myös siitä, että olisi tärkeää ottaa huomioon kiusaamisen kokonaisvaltaisuus eli esimerkiksi mistä kiusaaminen pohjimmiltaan johtuu, milloin kiusaaminen muuttuu väkivallaksi ja miten kiusaamista voidaan ehkäistä.

Kiusaamisen lisäksi podcastissa puhunut nuori nosti keskusteluun nuorten avuntarpeen ja nuorten kokemukset heidän avuntarpeidensa vähättelystä. Aluevaltuutettu pohti, puuttuuko tuesta ja auttamisesta niin sanottu välimuoto, jonka vuoksi osa nuorista jää syystä tai toisesta avun ulkopuolelle. Aluevaltuutetun mielestä kolmannen sektorin eli järjestöjen tarjoamista tukipalveluista voisi löytyä apua ja tukea muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden rinnalle. Asioiden ongelmalähtöinen lähestymistapa oli myös podcastissa puheenaiheena. Keskustelussa todettiin apua olevan monesti saatavilla vasta ongelman ollessa jo akuutissa vaiheessa sen sijaan, että apua voisi hakea ja saada ennaltaehkäisevämmiin ja matalalla kynnyksellä. Aluevaltuutetun mielestä palveluiden painopistettä tulisi ehdottomasti saada ennaltaehkäisevämpään suuntaan, mutta hyvinvointialueiden palvelutarpeen ja rahoituksen kohtaamattomuus vaikeuttavat tilannetta resurssien painopisteen ollessa tällä hetkellä erikoissairaanhoidossa.

Podcastin toinen pääteema käsitteli hyvinvointia lisääviä palveluita ja niiden tasavertaista saatavuutta kaikille. Nuori ja aluevaltuutettu pohtivat, miksi sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestelmä vaikuttaa ajoittain epätasa-arvoiselta, kun toiset saavat apua ja palvelua nopeammin tai helpommin kuin toiset. Nuori toivoi nuoria kohdattavan enemmän ihmisinä kuin numeroina. Myös tämän teeman ympärillä käydyssä keskustelussa pohdittiin kolmannen sektorin roolia avun tarjoajana erilaisten kohtaamispaikkojen ja muiden tukipalveluiden muodossa. Keskustelua käytiin myös siitä, että palveluiden markkinoimisen ja palveluihin hakeutumisen ei pitäisi olla aina ongelmalähtöistä vaan palveluihin voisi hakeutua ennen ongelmien muodostumista, hyvinvoinnin edistäminen ja yhteisöllisyyden lisääminen edellä. Aluevaltuutetun mielestä tärkeää olisikin pitää huolta siitä, että Mikkelissä on tarjolla riittävästi esimerkiksi hyvinvointia tukevia kulttuurin ja liikunnan palveluita ajatuksella jokaiselle jotakin. Keskustelijoiden mielestä jatkossa tulisi kiinnittää huomiota hyvinvointia edistävien palveluiden markkinointiin, jotta ne tavoittaisivat mahdollisimman monet ihmiset sulkematta ketään kävijöitä tai käyttäjiä ulkopuolelle.

Nuori toi keskustelussa esille näkemyksen myös siitä, että nuorilta pyydetään paljon mielipiteitä ja ehdotuksia palveluiden kehittämiseen, mutta nuorilta kerätty tieto ei kuitenkaan vaikuta näkyvän päätöksentekotasolla ja nuorille jää kokemus, ettei heidän mielipiteitään otettu aidosti huomioon. Tämän vuoksi

nuorilta lähtee luotto ja kiinnostus päätöksentekoon sekä esimerkiksi äänestämiseen aluevaaleissa. Aluevaltuutettu piti tärkeänä sitä, että palautetta edelleen kerätään ja päätöksentekotasolla kehitetään ja hyödynnetään erilaisia osallistumisen kanavia sekä kannustetaan nuoria tuomaan oma äänensä kuuluviin. Aluevaltuutetun mielestä nuorten turhautumiseen suhteessa päätöksentekoon tulisi suhtautua vakavasti. Nuorten aitoa osallisuutta ja kuulluksi tulemisen kokemuksia tulisi siis vahvistaa.

Viimeisenä teemana podcastissa käsiteltiin haja-asutusalueiden parempaa ensiapusaatavuutta. Kysyin aluevaltuutetulta, miten asiaa on Etelä-Savon hyvinvointialueella mietitty ja mitä asialle ollaan tekemässä. Aluevaltuutettu kertoi asian olevan puhtaasti resurssikysymys, jossa käytettävissä oleva rahoitus, palveluntarve ja palveluverkko eivät kohtaa. Aluevaltuutetun mukaan haja-asutusalueen riittävän palvelutason turvaaminen käytössä olevalla rahoituksella on ollut tänä syksynä keskustelussa Etelä-Savon hyvinvointialueen päätöksenteossa. Nuori kertoi asian puhuttavan myös nuorten keskuudessa, sillä paljon nuoria asuu haja-asutusalueilla.

Podcastin lopuksi kysyin aluevaltuutetulta, mitä hän aikoi tehdä kaikella yhteisestä keskustelusta saamallaan tiedolla. Aluevaltuutettu lupasi pitää esillä ja viedä nuorten kokemuksia, näkemyksiä ja mielipiteitä palvelujen kehittämistä eteenpäin päätöksentekoon sekä Etelä-Savon hyvinvointialueen että Mikkelin kaupungin puolelle. Podcastin äänityksen jälkeen editoin podcastin julkaistavaan muotoon ja jaoin podcastiin osallistuneille ennakkokuunteluun. Kun podcastiin osallistujat sekä Juvenia ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun viestintä- ja markkinointi olivat hyväksyneet podcastin, se julkaistiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Soundcloud-alustalla nimellä *VAASI-podcast: Mikä Mikkelin sote-palveluissa toimii ja mikä ei?* (liite 1). Lähetin linkin podcastiin myös työpajojen järjestämiseen osallistuneille tahoille eli Ohjaamo Olkkariin, Kulttuuripaja Kajolle sekä Nuorten työpajoille.

Podcast on osa yhteiskehittämisen prosessia, jossa eri sidosryhmät käyvät keskustelua keskenään. Työpajojen pohjalta luotu suunnitteluhaaste viedään eteenpäin tuomalla asiat podcastissa yhteiseen keskusteluun. Podcastissa suunnitteluhaasteesta eli kehitettävistä sosiaali- ja terveystalouksista keskustelvat nuori sekä Etelä-Savon hyvinvointialueen aluevaltuutettu. Podcastissa

keskusteleva nuori edustaa työpajoihin osallistuneiden nuorten esiin nostamia näkemyksiä ja kehitysideoita sekä toimii nuorten äänenä. Podcastin tarkoituksena oli luoda yhteiskehittämisprosessia mukailleen kokeilusuunnitelma, jonka päättäjä vei eteenpäin Etelä-Savon hyvinvointialueen päätöksentekoon (Kauppinen ym. 2020, 16–17). Nuorten osallisuuden vahvistamisen lisäksi Etelä-Savon hyvinvointialue sai nuorilta arvokasta tietoa sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämistarpeista.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

5.1 Arviointi

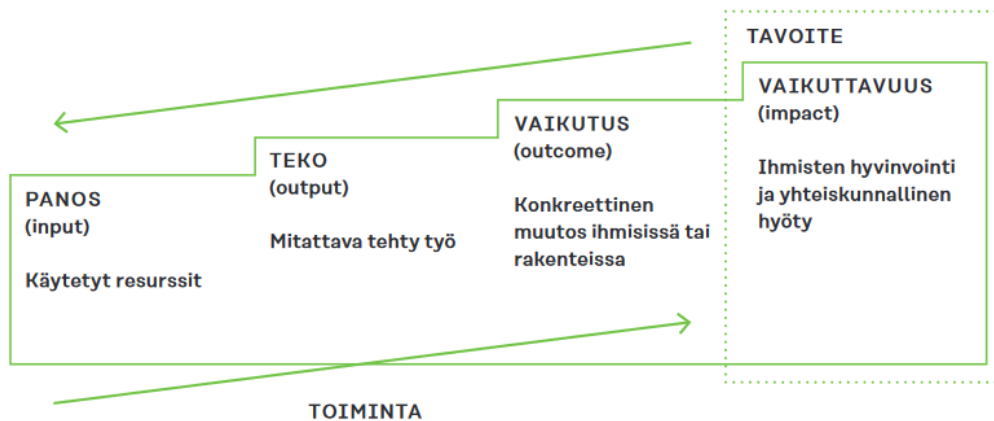
Opinnäytetyössä syntyneen podcastin vaikuttavuutta voidaan arvioida vasta ajan kuluessa. Nuorten kokemuksia yhteiskehittämisprosessiin osallistumisesta voi arvioida keräämällä palautetta työpajoista sekä podcastiin osallistumisesta. Yhteiskehittämisen näkökulmasta voidaan opinnäytetyöprosessin vaikuttavuutta arvioida tarkastelemalla, miten suunnitteluhaasteeseen pystyttiin vastaamaan ja löytämään ratkaisuja. Yhteiskehittämisprosessissa vaikuttavuutta voidaan arvioida muodostamalla vaikutusketju. (Kettunen ym. 2022, 30–31.)

Vaikutusketjussa kuvataan yhteiskehittämisen tavoite ja tarve, resurssit, toimenpiteet, kohderyhmä ja tuotokset sekä vaikutukset. Tärkeää arviointiprosessin kannalta on, että tavoite ja kohderyhmä ovat selkeät. Yhteiskehittämisen tavoitteellisuus saa aina muutosta aikaan. Yhteiskehittämisprosessissa muutosta voi syntyä kohderyhmän kyvykkyydessä ja osaamisessa, tilanteissa ja toiminnassa, mahdollisuuksissa, ihmissuhteissa ja hyvinvoinnissa. Arvioinnissa pohditaan, millaisia vaikutuksia yhteiskehittämisprosessilla oli organisaatio- sekä yksilötasolla esimerkiksi organisaatioiden työprosesseihin tai yksilöiden elämänlaatuun. (Kettunen ym. 2020, 30–31.)

Tutkimuksellisella kehittämistyöllä pyritään saamaan aikaan positiivisia vaikutuksia paitsi tilaajalle myös laajemmin ammattiyhteisölle. Vaikutus ja vaikuttavuus ovat eri asioita. Vaikutusta on kehittämistyön työpaikalla aikaan saama uudistus tai muutos sekä toimintaan osallistuneiden saama hyöty kehittämistyöstä. Kun taas puhutaan yhteiskunnallisesta epäsuorasta ja hitaasta muutoksesta, puhutaan vaikuttavuudesta. Vaikutuksia ja vaikuttavuutta voidaan

osoittaa eri keinoilla. Vaikuttavuutta osoitetaan näkemyksellisesti sekä oletuksellisesti kun vaikutuksia voidaan osoittaa laadullisilla tai numeerisilla faktoilla. Kehittämisprosessin eri vaiheiden sekä vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi ovat tärkeä osa tutkimuksellista kehittämistyötä. (Humak 2022.)

Opinnäytetyöprosessin aikana toimintaa arvioitiin osallistavan arvioinnin avulla, jolloin tulevaisuustyöpajoihin osallistuneiden nuorten kokemuksia työpajatyöskentelystä voitiin käyttää tarvittaessa tarkentamaan ja muuttamaan toimintaa koko prosessin ajan. Opinnäytetyössä käytetty tulevaisuustyöpaja aineistonkeruumenetelmänä mahdollistaa nuorille demokraattisen osallistumisen sekä vaikuttamisen, mikä tukee osallistavan arvioinnin periaatteita. (Kivipelto 2008, 16,24.) Opinnäytetyön tuloksen eli podcastin yhteiskunnallista vaikuttavuutta voidaan arvioida hyödyntämällä esimerkiksi vaikutusketjua, joka on esitetty kuvassa 2. Vaikuttavuusketjumalli auttaa havainnollistamaan tekijöitä ja tekijöiden välisiä suhteita, joista vaikuttavuus yhteiskunnallisella tasolla muodostuu. (Heliskoski ym. 2018, 5.)

Kuva 2. Vaikutusketju (Heliskoski ym. 2018)

Vaikutusketjua on mahdollista käyttää joko toiminnan panoksesta tavoitteeseen tai tavoitteesta panokseen. Mikäli toiminnan tavoitteena on saada aikaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta, lähdetään liikkeelle tavoitteesta, joka määrittelee sisällön alempiin osiin. Jos halutaan arvioida käytössä olevien resurssien sekä tekojen yhteiskunnallista vaikutusta, lähdetään panoksesta ja teoista liikkeelle. Keskeisintä molemmille tarkastelutavoille on kuvata toiminta, jolla haluttuun lopputulokseen tähdätään. (Heliskoski ym. 2018, 5.)

Vaikuttavuuden ollessa keskiössä hyödynnetään ketterää kokeilua kohderyhmien kanssa, jolloin kokeiluja menetelmiä voidaan muokata ja toimivat menetelmät jäävät käytäntöön toimimattomien menetelmien karsiutuessa pois (Helsinki ym. 2018, 6). Nuorten osallisuuden lisäämisessä ja vaikutusmahdollisuuksien kehittämisessä Etelä-Savon hyvinvointialueen päätöksenteossa podcastin avulla oli kyse tietynlaisesta ketterästä kokeilusta, jossa tulevaisuustyöpajat sekä podcast olivat toimenpiteitä, joiden tarkoituksena oli saada aikaan muutosta. Yhteiskehittäminen toi nuoren ja hyvinvointialueen edustajan keskustelemaan palvelujen kehittämisestä. Vaikuttavuutta voidaan arvioida yhteiskunnallisella tasolla vasta ajan kuluessa, mutta yksilötasolla vaikuttavuutta voidaan arvioida podcastiin osallistuneen nuoren sekä aluevaltuutetun antaman palautteen pohjalta.

Kysyin podcastiin osallistuneelta aluevaltuutetulta mitä mieltä hän oli ja miten hän koki podcastin kaltaisen lähestymistavan osallisuuteen ja nuorten kuulemiseen. Aluevaltuutetun mielestä podcastiin osallistuminen oli mukava kokemus ja keskustelu oli luontevaa sekä siihen oli hyvin valmistauduttu. Aluevaltuutettu nosti myös esille, että podcast on vaikea muoto herättää kuulijan kiinnostus sekä pitää keskustelu kiinnostavana. Aluevaltuutettu oli kuitenkin sitä mieltä, että nuoren omakohtaisten kokemusten jakaminen auttoi, sillä ihmisen ääni on aina mielenkiintoinen. Aluevaltuutettu koki myös osallistumisensa podcastiin ja keskusteluun tärkeänä toivon, että se tavoittaa kuulijansa.

Podcastiin osallistuneelta nuorelta kysyin myös, mitä mieltä hän oli podcastprosessista työpajat mukaan lukien ja miten hän koki nuorten äänen sekä oman äänensä tulleen kuulluksi ja asiansa huomioiduksi. Nuoren mielestä prosessiin osallistuminen oli mielenkiintoista, mutta myös opettavaista. Nuoren mielestä työpaja, johon hän osallistui, oli järjestetty hyvin ja nuorten tarpeet oli otettu huomioon. Nuori koki esimerkiksi työpajojen ilmapiirin turvalliseksi ja hänen mielestään työpajat mahdollistivat keskustelun tämän hetken tärkeistä aiheista. Nuoresta oli hyvä, että työpajoihin osallistuminen oli mahdollista paitsi paikan päällä kasvokkain, myös yksityisemmin verkossa Discord-alustalla.

Nuoren mielestä oli merkityksellistä päästä mukaan podcastprosessiin. Nuori koki tulleen kuulluksi sekä työpajoissa, että podcastprosessissa ja uskoi myös muiden työpajoihin osallistuneiden nuorten tulleen kuulluiksi. Nuori ei ollut aiemmin ollut vastaavanlaisessa prosessissa mukana ja tästä jäi hänelle positiivinen kokemus. Nuoren mielestä kanssani oli helppo työskennellä ja hän koki saaneensa minulta paljon tukea sekä koki minun ottaneen hänen mielipiteensä ja näkemyksensä huomioon. Nuori sanoi voivansa myös ehdottomasti suositella tämänkaltaiseen prosessiin osallistumista myös muille.

Aluevaltuutetulta ja nuorelta saaman palautteen perusteella arvioisin prosessin onnistuneeksi. Sekä nuori että aluevaltuutettu kokivat podcastiin osallistumisen merkityksellisenä ja tärkeänä. Nuori koki tulleen kuulluksi ja kohdatuksi prosessissa ja aluevaltuutettu piti arvokkaana nuoren kokemusasiantuntijuutta. Podcast saattaa olla vaikea muoto herättää kuulijan mielenkiinto, kuten aluevaltuutettu palautteessaan totesi. Ajattelen kuitenkin podcastin olevan uudenlainen lähestymistapa osallisuuden ja kuulluksi tulemisen lisäämiseksi ja juuri ihmisen aito ääni tekee podcastin sanomasta merkittävän ja kiinnostavan.

Työpajat ja podcast yhdessä tuottivat merkittävää tietoa Etelä-Savon hyvinvointialueen palveluiden toimivuudesta ja kehittämistarpeista nuorten näkökulmasta. Nyt jääkin Etelä-Savon hyvinvointialueen pohdittavaksi, miten se aikoo tätä arvokasta tietoa palveluidensa kehittämisessä hyödyntää. Laki ohjaa hyvinvointialueita sen asukkaiden osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämisessä päätöksenteossa, mutta hyvinvointialueilla on myös historiallinen mahdollisuus demokratian uudistamiseen (Keltanen 2022).

5.2 Johtopäätökset

Nuorten ääni täytyy saada enemmän kuuluviin päätöksenteossa. Nuorten osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvät ilmiöt ovat monimuotoisempia kuin mitä tällä hetkellä tiedetään tai osataan ajatella. Nuorten ja päättäjien väliselle yhteiselle aitoon dialogiin perustuvalla keskustelulla on tarvetta. Tulevaisuusajatteluun pohjautuvat työpajat on hyvä työkalu kerätä nuorten näkemyksiä ja kokemuksia heille suunnatuista palveluista. Podcast on puolestaan ajankohtainen sekä nykyaikainen helposti saatavilla oleva tapa saattaa

ihmisiä yhteen keskustelemaan heitä koskevista asioista. Valmis podcast on myös kaikkien helposti saavutettavissa ja podcastin sanoman saa välitettyä laajallekin kuulijajoukolle.

Yhteiskehittämiseen kuuluu arvioida prosessin loppusuoralla, miten yhteiskehittämisen kehittämishaaste pystyttiin ratkaisemaan (Kauppinen ym. 2020. 30–31). Opinnäytetyöni yhteiskehittämisen kehittämishaaste olivat Etelä-Savon hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämistarpeet. Aineistonkeruumenetelmä käyttämäni tulevaisuustyöpajoilla sain kerättyä kattavasti nuorten näkemyksiä kehitettävistä palveluista. Nuoret jakoivat työpajoissa omakohtaisia kokemuksiaan Etelä-Savon hyvinvointialueen tuottamista sosiaali- ja terveystalveluista. Podcastissa käsiteltiin nuorten äänestämistä eniten kehittämistä vaativia palveluja ja keskusteluun linkitettiin mukaan näihin liittyviä nuorten kokemuksia ja havaintoja. Podcastin keskustelussa oli mukana Etelä-Savon hyvinvointialueen päättäjätahoa edustava henkilö, joka lupasi viedä nuorten ääntä eteenpäin päätöksentekoon.

Opinnäytetyöni kehittämistehtävässä nuoria ja heidän näkemyksiään kuultiin sekä kasvokkain toteutettavissa työpajoissa että nuorten suosimalla digitaalisen median alustalla Discordissa. Nuoret saivat avoimesti tuoda äänensä kuuluviin ja äänestää heidän mielestään tärkeimpien palvelujen kehittämisestä. Podcastin sisällössä huomioitiin paitsi nuorten äänestämät tärkeimmät kehittämistä vaativat palvelut, myös muut nuorten esille tuomat havainnot ja kokemukset. Halukkaat nuoret saivat osallistua myös podcastin tuottamiseen eli käsikirjoitukseen, äänitykseen ja editointiin. Opinnäytetyössäni nuorten kuulemista, osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia lisättiin ja kehitettiin siis monin eri tavoin.

Osallisuuden laadussa ja arvioinnissa voidaan huomioida monta eri näkökulmaa. Tärkeässä asemassa on nuorten oma kokemus ja tunne osallisuudesta. Erilaisten osallisuutta lisäävien prosessien tulisi olla nuorten osallisuuden kokemuksen tunnetta kasvattavaa. Merkittävää on myös ilmaista nuorilta kerätty tieto selkeässä muodossa, joka voidaan siirtää osaksi päätöksentekoprosesseja. Osallisuusprosessin sidosryhmiä on myös tärkeä tiedottaa havaitusta prosessin vaikuttavuudesta. Erilaiset osallisuusprosessit kuten esimerkiksi opinnäytetyöni työpajat ja podcast tuottavat paitsi tietoa sisällöstä, esittelevät

myös menetelmiä tiedon keräämiseksi sekä osallisuuden lisäämiseksi. (Avoin hallinto s.a.)

Keräämäni palautteen perusteella nuorten kokemus osallisuudesta lisääntyi. Työpajoissa tuotettu tieto Etelä-Savon hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuudesta ja kehittämistarpeista on saatavilla kirjallisena opinnäytetyöni raportin muodossa sekä kuunneltavissa podcastina. Tieto on saatavissa eriteltynä, selkeänä ja kahdessa eri muodossa, jotta sitä voitaisiin tehokkaasti hyödyntää hyvinvointialueen päätöksenteossa. Yhteiskehittämistä ja tulevaisuusajattelua mukailevat työpajat sekä podcast on nyt myös testattu menetelmä nuorten osallisuuden lisäämiseksi. Opinnäytetyöni toimii siis esimerkkinä ja on hyödynnettävissä paitsi hyvinvointialueen asukkaiden osallisuuden lisäämisessä myös muiden toimijoiden käytettävissä osallisuuden lisäämisen työkaluna.

Päätäjien ja kansalaisten välistä vuoropuhelua tarvitaan osallisuuden ja vaikuttamisen toimintatapojen kehittämiseksi. Sitran (2022) tekemän tutkimuksen mukaan päätäjien ja kansalaisten ajatukset vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksista eroavat toisistaan. Tämä voi johtaa siihen, että erilaisia osallistumismahdollisuuksia kehitetään päätöksentekotasolla, mutta ne eivät tavoita kansalaisia toivotunlaisesti. Demokratian heikkenemisen merkit ovat näkyvillä myös Suomessa, joten tavoitteena on luoda perinteisen demokraattisen vaikuttamisen rinnalle uusia, erilaisia ja innostavia tapoja osallistua sekä vaikuttaa. (Laita 2022.) On siis tärkeää edistää päätäjien ja kansalaisten välistä vuoropuhelua, jotta voidaan saavuttaa parempi yhteisymmärrys ja tavoitettavuus osallisuuden ja vaikuttamisen väylistä tulevaisuudessa.

Nuorisotyön ammattilaiset kohtaavat nuoria heidän omassa todellisuudessaan. Ammattilaisten tehtävä on paitsi kannatella ja tukea nuoria, myös auttaa nuoria näkemään elämässään erilaisia mahdollisuuksia. Osallisuus ja vaikuttaminen ovat tässä työssä ja keskustelussa avain asemassa. Parhaimmillaan nuorisotyössä nuoria voidaan tukea olemaan aktiivisessa vaikuttajan roolissa sekä omassa elämässään, että yhteiskunnallisella tasolla. (Kaartinen 2022.) Nuoret ovat haavoittuvassa asemassa, mitä tulee valtaa käyttäviin päätöksentekotahoihin. Nuorisotyön ammattilaiset voivat auttaa nuoria ymmärtämään itseään ja arkeaan sekä lähipiiriään koskevia ajankohtaisia yhteiskunnallista

keskustelua ja päätöksentekoa. Tämä kasvattaa nuorten tietoisuutta heitä koskevasta päätöksenteosta sekä keinoista siihen vaikuttamiseen. Tällöin nuorten asema päätöksentekoprosessissa paranee.

Nuorisotyön ammattilaisilla on myös näkemystä siitä, millä tavoin nuoria voidaan parhaiten tavoittaa. Nuorten tavoittamisessa on tärkeää ottaa huomioon, että mahdollisimman monet eri taustoista ja elämäntilanteista tulevat nuoret tavoitettaisiin eikä pelkästään aktiivisia jo esimerkiksi nuorisovaltuustoissa vaikuttavia nuoria. Päätöksenteko näyttäytyy nuorille myös monesti monimutkaisena prosessina, joka vaikuttaa heidän uskoonsa osata yhteiskunnallisia asioita. Nuoret tuntevat usein myös tulevansa asioineen vähätellyiksi aikuisten toimesta. Nuoret kokevat päätöksentekojärjestelmät kaukaisiksi omasta arjestaan ja tämän ovat myös nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset havainneet. Kaikki nuoret eivät välttämättä myöskään saa tukea osallisuuteen esimerkiksi perheeltään. Tällöin nuorisotyön ammattilaisten rooli nuorten osallisuuden tukemisessa korostuu. (Kettunen 2018.)

Uusien menetelmien hyödyntäminen nuorten osallisuuden lisäämisessä etenkin hyvinvointialueiden ja kuntien päätöksenteossa tarvitsee toteutuakseen vahvaa nuorisotalan ammattilaisten tukea. On merkityksellistä, kuka nuoria osallisuutta lisäävissä toiminnoissa tukee, sillä se vaikuttaa nuorten kokemukseen kuulluksi tulemisesta. Toimin itse opinnäytetyössä käyttämieni menetelmien vetäjänä ja nuorten tukena prosessissa. Olen nuorisotalan ammattilainen, joten minulla on kokemusta ja taitoa, mitä tulee nuorten kohtaamiseen. Tämä tulee esille positiivisessa valossa myös nuorilta saamassani palautteessa. Väitän koko prosessin lopputuloksen voineen olla hyvin erilainen, mikäli prosessin olisi vetänyt läpi henkilö, jolla ei olisi kokemusta tai taitoa kohdata nuoria tai ottaa nuorten tarpeita huomioon.

Etelä-Savon hyvinvointialue on julkishallinnollinen yhteisö, jonka asettamat raamit osallisuudelle eivät yksin riitä sen toteutumiselle. Nuorten osallisuuden lisääminen ja kehittäminen vaativat yhteistyötä. Aidon osallisuuden toteutumiseksi on otettava myös huomioon jokaisen asukkaan ja kansalaisen oma motivaatio. Osa demokratiaa on ottaa huomioon erilaisia arvoja, motivaatioita ja päämääriä. (Kekki ym. 2023, 7.) Nuorten kohdalla osallistumisen motivaati-

oon vaikuttaa varmasti käytössä olevat menetelmät. Jos päättäjien ja kansalaisten ajatukset osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista eroavat, olisi päättäjien kuunneltava entistä paremmin kansalaisten näkemyksiä tavoista osallistua ja vaikuttaa. Mikäli nuoret saisivat ehdottaa ja päättää erilaisia osallistumisen ja vaikuttamisen kanavia, luulen sen vaikuttavan nuorten osallistumis- ja vaikuttamismotivaatioon positiivisesti. Kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustot eivät yksin riitä, vaan on otettava huomioon erilaisista elämäntilanteista ja taustoista tulevat nuoret sekä heidän mielipiteensä.

5.3 Pohdinta

Tulevaisuuden näkökulmasta nuoret ovat merkityksellinen ryhmä, sillä he elävät ja kokevat nykyisten päätösten sekä valintojen vaikutuksia vielä pitkään omassa elämässään. Huolta herättää etenkin se, että tulevaisuutta koskevassa keskustelussa nuorten ääni ei pääse riittävästi esille. Viime aikoina yhteiskunnallisen keskustelun keskiössä on ollut nuorten hyvinvointi, ja nuorten lisääntyvät mielenterveysongelmat sekä nuorten hyvinvoinnin polarisaatio. Näistä haasteista huolimatta nuoret itse suhtautuvat tulevaisuuteen positiivisesti ja kokevat voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. (Rekola & Uusikangas 2023.)

Nuorten osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Tänä vuonna julkaistun tulevaisuusbarometrin mukaan suomalaiset ja etenkin nuoret kokevat, että nuorten äänen tulisi päästä enemmän esille tulevaisuudesta käytävässä keskustelussa. On tärkeä tarjota nuorille erilaisia kanavia vaikuttaa. Yhteiskunnallisessa keskustelussa on muun muassa pohdittu ikärajan laskemista niin, että jo 16-vuotias olisi äänestys- ja vaalikelpoinen sekä oikeutettu allekirjoittamaan kansalaisaloitteita. Tällaisten suurien linjojen lisäksi myös pienillä teoilla voidaan lisätä nuorten osallisuutta esimerkiksi päätöksenteossa nuorista koostuvia asiantuntijaryhmiä perustamalla. Pelkästään nuorten kuuleminen ei riitä vaan nuorten kuuleminen vaatii päättäjiltä sitoutumista. (Rekola & Uusikangas 2023.)

Osallisuuden ja kuulemisen ollessa osana rakenteita, pääsevät nuoret vaikuttamaan asioihin niin sanottuja virallisia reittejä pitkin. Rakenteet eivät kuiten-

kaan yksi riitä turvaamaan aitoa osallisuutta. Nuorten esille tuomia näkemyksiä ja aloitteita täytyy päättäjien olla valmiita myös siirtämään käytäntöön ja silloin on kyse oikeasta vallan jakamisesta. Nuorten kanssa toimiessa on myös tärkeä auki puhua, millä tavoin nuorten näkemykset otettiin päätöksenteossa huomioon. Esille tulisi nostaa myös konkreettisia ja onnistuneita esimerkkejä siitä, miten nuoria on onnistuttu kuulemaan ja mitä kuulemisella on saatu aikaiseksi. (Kaartinen 2022.)

Opinnäytetyöni tavoitteena oli lisätä ja kehittää nuorten osallisuutta sekä vaikutusmahdollisuuksia Etelä-Savon hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouden päätöksenteossa podcastin avulla. Tavoite toteutui järjestämieni työpajojen sekä podcastin avulla, sillä nuoria kuultiin nuorisolähtöisiä lähestymistapoja hyödyntäen. Toki tuotetun tiedon vaikuttavuutta voidaan arvioida vasta ajan kuluessa, sillä hyvinvointialueen päätöksenteko- ja toimeenpanokoneisto etenee omalla painollaan. Joitakin nuorten esille nostamia kehittämiskohteita on mahdollista hyödyntää kuitenkin jo lyhyemmällä aikajänteellä esimerkiksi mitä tulee keväällä 2024 Mikkelissä avautuvan Saimaanportin yhtenäiskoulun opetus- ja kasvatushenkilöstön resursointiin.

Työpajojen ja podcastin tuottamaa tietoa voi hyödyntää laajasti Etelä-Savon hyvinvointialueella, vaikka nuorten tuottama tieto oli suurinta osin kohdennettu Mikkelin kaupungin vaikutusalueelle. Menetelmänä nuorten kuuleminen yhteiskehittämiseen perustuvia työpajoja ja podcastia hyödyntäen on mallinnettavissa myös muiden hyvinvointialueiden osallisuustyöhön sekä yleisesti esimerkiksi kunnalliseen päätöksentekoon. Kansalaisten ja erityisesti nuorten osallisuuden lisäämisessä olisi tarpeen kokeilla ja testata rohkeasti erilaisia menetelmiä ja lähestymistapoja nuorten kuulemiseksi. Työpajamallit ovat suhteellisen helppoja järjestää ja muokattavissa monille eri ryhmille sekä alustoille kuten digitaalisiin ympäristöihin sopiviksi.

Erilaisia menetelmiä kehitettäessä on oleellista myös huomioida, mistä kohdeyhmän parhaiten tavoittaa. Nuorista puhuttaessa on pohdittava niitä fyysisiä paikkoja, joissa nuoret oleskelevat ja palveluja käyttävät. Lisäksi on huomioitava digitaalinen ympäristö ja sen tarjoamat nuorille suunnatut palvelut, joissa nuoret paljon aikaansa viettävät. Osallisuutta lisäävien menetelmien saavutet-

tavuuden suhteen onkin tehtävä yhteistyötä nuorien kanssa toimivien eri tahojen, kuten esimerkiksi koulujen, ohjaamojen, nuorisotilojen, nuorten työpajojen ja erilaisten avointen kohtaamispaikkojen kanssa. Nuoret voidaan ottaa myös mukaan uusia osallisuuden ja vaikuttamisen tapojen kehittämiseen. Tällöin kehitettävä palvelu on entistä nuorisolähtoisempää ja voi vaikuttaa positiivisesti nuorten osallistumis- ja vaikuttamismotivaatioon.

Tässä opinnäytetyössä käyttämäni menetelmistä on mahdollista mallintaa työkalu hyvinvointialueiden sekä muiden toimijoiden osallisuustyön edistämiseksi. Malli voisi olla nähtävillä hyvinvointialueiden verkkosivuilla ja sen voisi sisällyttää osaksi hyvinvointialueiden strategiaa. Yhteiskehittämistä hyödyntävä työpajamalli voisi olla käytettävissä tiedonkeruuseen, mutta myös kansalaisten ja päättäjien aidon dialogin lisäämiseen ottamalla päättäjiä mukaan työpajatyöskentelyyn. Podcast mahdollistaa tiedon levittämisen laajemmalti yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä tiedoksi myös niille tahoille, jotka eivät pääse työpajatyöskentelyyn mukaan tai joille kirjallisen tiedon prosessointi on erilaisten syiden vuoksi haastavampaa, kuin vaikkapa keskustelun kuunteleminen. Tiedon saavutettavuus kuunneltavassa muodossa mahdollistaa näin ollen laajemman kuulijajoukon tavoittamisen ja podcastin kuuntelu on mahdollista samanaikaisesti muun tekemisen kuten vaikkapa matkustamisen tai harrastamisen ohella. Podcastin äänittämiseen ei myöskään ole välttämättömyyttä hyödyntää studio-olosuhteita tai ammattilaiskäyttöön suunnattuja välineitä, vaan äänityksen voi toteuttaa omalla älypuhelimella, ja jakamiseen soveltuvat myös maksuttomat alustat kuten esimerkiksi YouTube.

Tulevaisuudessa olisi hyödyllistä toteuttaa podcastin tuottaman tiedon vaikutuksia arvioiva tutkimus. Tällaisen tutkimuksen avulla saataisiin arvokasta tietoa nuorten osallisuutta lisäävien menetelmien kehittämiseen ja otettiin nuorten esille tuomia näkökulmia päätöksenteossa aidosti huomioon. Yhteiskehittämistyöpajamallia nuorten osallisuuden lisäämisessä sekä nuorten ja päättäjien välisen vuoropuhelun lisäämisessä olisi myös hyvä tarkastella tutkimuksen tai laajemmalti tutkimuksellisen kehittämisen muodossa.

Nuorissa on tulevaisuus kuulostaa ehkä kliseiseltä, mutta nuorten osallisuuden sekä hyvinvoinnin vahvistaminen on kestävä tulevaisuuden kannalta

välttämätöntä. Jos meillä ei ole nuoria, ei meillä ole myöskään tulevaisuudessa toisista huolta pitäviä, veronmaksajia, päättäjiä tai innovaattoreita. Nuorten hyvinvointiin sekä osallisuuden lisäämiseen tulisi siis panostaa, jotta meillä olisi tulevaisuudessakin tekijöitä. Päätöksentekijätahojen tulisi ottaa nuoret mukaan keskusteluun, kuulla ja sitoutua nuorten kuulemiseen jo strategisella tasolla. (Rekola & Uusikangas 2023.) On siis kaikkien etu, että nuorten ääni päätöksenteossa otetaan huomioon ja uusia muotoja osallisuuden vahvistamiseksi kehitetään, jotta Suomen tulevaisuus voitaisiin rakentaa kestäväälle pohjalle.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen T., Vihunen R. & Vilén M. 1999. Nuoren aika. 2.-3. painos. Helsinki: WSOY.

Aaltonen, S., Hytti, U., Lepistö, T. & Mäkitalo-Keinonen, T. 2016. Yhteiskehittäminen: kaikki siitä puhuu, mutta mitä se on ja miten siinä onnistua? Turun yliopisto. WWW-dokumentti. Päivitetty 4.4.2016. Saatavissa: <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/yhteiskehittaminen-kaikki-siita-puhuu-mutta-mita-se-on-ja-miten-siina> [viitattu 31.3.2023].

Aluevaltuusto. s.a. Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa. WWW-dokumentti. Päivitetty 2.1.2023. Saatavissa: <https://etelasavonha.fi/eloisa/paatoksenteko/aluevaltuusto/> [viitattu 5.1.2023].

Aluevaltuutetun opas. 2021. Valtioneuvosto. Sosiaali- ja terveysministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://soteuudistus.fi/documents/16650278/17455303/Aluevaltuutetun+opas.pdf/92005f95-de3e-f595-1a97-777922d59f4f/Aluevaltuutetun+opas.pdf?t=1635837086225> [viitattu 12.1.2023].

Avoin hallinto. s.a. Osallisuuden laatu ja arviointi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://avoinhallinto.fi/kokemuksia/osallisuus/lasten-ja-nuorten-kuulemisesta/osallisuuden-laatu-ja-arviointi/> [viitattu 24.10.2023].

Boldt, G. 2021. Citizens in Training. How institutional youth participation produces bystanders and active citizens in Finland. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Tampere University Dissertations 374. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1850-5> [viitattu 1.2.2023].

Cortés-Ramos, A., Torrecilla García, J., Landa-Blanco, M., Poleo Gutiérrez, F. & Castilla Mesa, M. 2021. Activism and Social Media: Youth Participation and Communication. *Sustainability* 18. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.3390/su131810485> [viitattu 24.10.2023].

Digitaalinen osallisuus ja vaikuttaminen. s.a. Nuoret ja osallisuus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuoretjaosallisuus.fi/digitaalinen-osallisuus-ja-vaikuttaminen/> [viitattu 24.10.2023].

Discord. s.a. Luo paikka, johon kaikki voivat tuntea kuuluvansa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://discord.com/company> [viitattu 25.5.2023].

Eloisa. s.a. Eloisa Etelä-Savon hyvinvointialue. WWW-dokumentti. Päivitetty 2.1.2023. Saatavissa: <https://etelasavonha.fi/eloisa/tietoa-hyvinvointialueesta/> [viitattu 5.1.2023].

Etelä-Savon hyvinvointialuestrategia 2023—2027. s.a. Eloisa. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://etela-savo.fi/wp-content/uploads/2022/09/Etela_Savon_hyvinvointialuestrategia_luonnosversio_29.9.2022.pdf [viitattu 5.1.2023].

Euroopan unionin neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma nuorisoalan eurooppalaisen yhteistyön puitteista: Euroopan unionin nuorisostrategia 2019–2027. 2018. Neuvosto. Päätöslauselmat. Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot. Tiedonantoja ja ilmoituksia. Euroopan unionin virallinen lehti C456 18.12.2018,1—23. Verkko-lehti. Saatavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:456:FULL&from=EN> [viitattu 13.1.2023].

Gretschel, A. 2010. Sanat ja teot kuntapäättäjien ja nuorten keskusteluissa. Teoksessa Anttila, A.-H., Kuussaari, K. & Puhakka, T. (toim.) Ohipuhuttu nuoruus. Nuorten elinolot -vuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 155–167. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085227> [viitattu 30.11.2022].

Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) 2007. Lasten ja Nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Opetushallitus. Nuorten osallisuushanke. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja A 3. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Head, B. 2011. Why not ask them? Mapping and promotin youth participation. *Children and Youth Services Review* 4. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.05.015> [viitattu 25.10.2023].

Heliskoski, J., Humala, H., Kopola, R., Tonteri, A. & Tykkyläinen, S. 2018. Vaikuttavuuden askelmerkit. Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajille. Sitra. Sitran selvityksiä 130. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2018/03/vaikuttavuuden-askelmerkit.pdf> [viitattu 21.4.2023].

Humak. 2022. Opinnäytetyöopas YAMK. Kehittämistyön evaluointi, vaikutusten arviointi ja tulosten jalkautuminen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Päivitetty 28.4.2022. Saatavissa: <https://humak.libguides.com/c.php?g=688355&p=4925418> [viitattu 10.4.2023].

Hyvinvointialueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamiskeinot. s.a. Valtio-neuvosto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://soteuudistus.fi/asukkaiden-osallistuminen> [viitattu 16.9.2022].

Hämäläinen, J., 2008. Nuorten osallisuus. *Sosiaalipedagogiikka* 9, 13—34. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.30675/sa.120849> [viitattu 13.1.2023].

Ikäheimo, H.-P. & Vahti, J. 2021. Mediavälitteinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Murros ja tulevaisuus. Sitran selvityksiä 178. Helsinki: Sitra. PDF-dokumentti. Saatavissa: [mediavälitteinen-yhteiskunnallinen-vaikuttaminen.pdf](https://www.sitra.fi/app/uploads/2021/07/mediavälitteinen-yhteiskunnallinen-vaikuttaminen.pdf) [viitattu 3.2.2023].

Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on?. Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpaperi 33. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0> [viitattu 30.11.2022].

Juvenia-Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. s.a. Tuemme yhdenvertaista ja osallistuvaa nuoruutta! Yhdenvertainen ja osallistuva nuoruus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitystoiminta/juvenia/> [viitattu 7.10.2022].

Kaartinen, J. 2022. Nuorten osallisuuden tukemiseen tarvitaan mahdollisuuksien viljelyä. *Villi* 1. WWW-sivu. Saatavissa: <https://www.lastenjanuortenkeskus.fi/nuorten-osallisuuden-tukemiseen-tarvitaanmahdollisuuksien-viljelya/> [viitattu 25.10.2023].

Kauppinen, S., Kesäniemi, E., Luojus, S., Lange, P. & Lönn, N. 2020. Tarpeesta ratkaisuksi. Yhteiskehittämisen opas sosiaali- ja terveydenhuollossa. Forum Virium Helsinki. Laurea-ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-331-876-2> [viitattu 31.3.2023].

Kekki, M.-K., Kovalainen, P. & Ollikainen, A. 2023. Teoksessa Kekki, M.-K., Kovalainen, P. & Ollikainen, A. (toim.) Nuorten osallisuuden edistäminen – Nuorisoalan osaamiskeskusten näkökulmia ja työkaluja. Osallisuuden osaamiskeskus, 7—10. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://nuoretjaosallisuus.fi/wp-content/uploads/2023/05/Nuorten-osallisuuden-edista%CC%88minen_2023_sa-1.pdf [viitattu 24.10.2023].

Keltanen, T. 2022. Tukea osallistumisen ohjelman laadintaan hyvinvointialueille-mallipohja saatavilla. Sitra. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/uutiset/tukea-osallistumisen-ohjelman-laadintaan-hyvinvointialueille-mallipohja-saatavilla/> [viitattu 25.10.2023].

Kettunen, M. 2018. Nuorisoalan ammattilaisten kuva nuorten vaikutusmahdollisuuksista ristiriitainen. All Youth. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.allyouthstn.fi/nuorisoalan-ammattilaisten-kuva-nuorten-vaikutusmahdollisuuksista-ristiriitainen/> [viitattu 25.10.2023].

Kiilakoski, T. 2022. Osallisuuden doksat: kriittinen luenta. Teoksessa Paakkunainen, K. & Mykkänen, J. (toim.) Nuorisopolitiikka ja poliittinen nuoriso: Objekteista subjekteiksi? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 166, 31-63. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuorisopolitiikka_web.pdf [viitattu 13.1.2023].

Kiilakoski, T. & Gretschel, A. 2012. Muistiinpanoja demokratiaoppitunnista. Millainen on lasten ja nuorten kunta 2010-luvulla? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 57. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/muistiinpanoja_demokratiaoppitunnista.pdf [viitattu 2.2.2023].

Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. Stakesin työpapereita 17/2008. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204193938> [viitattu 21.4.2023].

Kotilainen, S. & Rantala, L. 2008. Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 89. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Kouluterveyskysely 2006-2021. 2021. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 4.10.2021. Saatavissa: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_trendi2?alue_0=236155&mittarit_0=200138&mittarit_1=200287&mittarit_2=199833&sukupuoli_0=143993# [viitattu 16.9.2022].

Kulttuuripaja Kajo. s.a. Tietoa toiminnasta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kulttuuripajakajo.fi/tietoa-toiminnasta/> [viitattu 16.5.2023].

Laita, S. 2022. Päätäjillä ja kansalaisilla eri käsitys houkuttelevista yhteiskunnallisista osallistumistavoista. Sitra. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/uutiset/paattajilla-ja-kansalaisilla-eri-kasitys-houkuttelevista-yhteiskunnallisista-osallistumistavoista/> [viitattu 24.10.2023].

Lasten ja nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen. s.a. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 25.11.2021. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/lapsen-oikeudet-lahtokohtana/lasten-ja-nuorten-osallistuminen-ja-vaikuttaminen> [viitattu 16.9.2022].

Malleja nuorten valtakunnallisen osallisuuden vahvistamiseksi. s.a. Tuleva Suomen hallitus, saa käyttää: Näin nuoria kuullaan valtakunnallisesti. Allianssi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuorisoala.fi/vaikuttaminen/nuorten-osallisuus-suomessa/malleja-nuorten-valtakunnallisen-osallisuuden-vahvistamiseksi/> [viitattu 24.10.2023].

Nuorten osallisuuden laatukriteerit. s.a. Nuoret ja osallisuus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuoretjaosallisuus.fi/laatukriteerit-2/> [viitattu 24.10.2023].

Nuorten työpaja. s.a. Nuorten työpajat Mikkeli. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://mikkeli.fi/palvelut/tyollisyyspalvelut/nuorten-tyopajat/> [viitattu 22.5.2023].

Ohjaamo Olkkari. s.a. Ohjaamo Olkkari, Mikkeli. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ohjaamot.fi/web/ohjaamo-olkkari-mikkeli> [viitattu 22.5.2023].

Otetaan käyttöön nuorivaikutusten arviointi. s.a. Allianssi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuorisoala.fi/vaikuttaminen/nuorten-osallisuus-suomessa/otetaan-kayttoon-nuorivaikutusten-arviointi/> [viitattu 24.10.2023].

Pitkänen, E. & Saarenmaa, K. 2021. Mobiiliteknologia mullisti lasten arjen – nettiin ei mennä, vaan siellä ollaan. Tieto & Trendit. Tilastokeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/mobiiliteknologia-mullisti-lasten-arjen-nettiin-ei-menna-vaan-siella-ollaan/> [viitattu 3.2.2023].

Podcast, podcast. 2020. Tutkimus podcastien kuuntelusta helmikuussa 2020. RadioMedia. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://radiomedia.fi/tutkimukset/podcast-tutkimus-2020/> [viitattu 16.9.2022].

Podcast tulee (taas) – oletko valmis? 2018. RadioMedia. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://radiomedia.fi/ajankohtaista/podcast-tulee-taas-oletko-valmis/> [viitattu 8.4.2023].

Rekola, S. & Uusikangas, S. 2023. Nuorten ääni kuuluviin: ilman nuoria ei ole tulevaisuutta. Sitra. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/artikkelit/nuorten-aaeni-kuuluviin-ilman-nuoria-ei-ole-tulevaisuutta/> [viitattu 24.10.2023].

Rubin, A. s.a. Tulevaisuusverstas. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://tulevaisuus.fi/menetelmat/skenaariotyoskentelyn-sovelluksia/osallistavat-menetelmat/tulevaisuusverstas/> [viitattu 6.4.2023].

Sote-uudistus. 2022a. Mikä sote-uudistus. Valtioneuvosto. WWW -dokumentti. Päivitetty 7.10.2022. Saatavissa: <https://soteuudistus.fi/uudistus-lyhyesti-> [viitattu 30.11.2022].

Sote-uudistus. 2022b. Hyvinvointialueet. Valtioneuvosto. WWW -dokumentti. Päivitetty 7.10.2022. Saatavissa: <https://soteuudistus.fi/hyvinvointialueet-> [viitattu 5.1.2023].

Stenvall, E. 2021. Tutkimusta tarvitaan lasten ja nuorten osallisuudesta päätöksentekoon. *Kasvun tuki aikakauslehti* 1. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://journal.fi/kasvuntuki/article/view/126967> [viitattu 16.9.2022].

Suomen podcast media. 2020. Podcast tavoittaa oikeat kuulijat. Blogi. Saatavissa: <https://www.podcastmedia.fi/blogi/suomalainen-podcast-tavoittaa-oikeat-kuulijat/> [viitattu 10.11.2023].

THL. 2018. Yhteiskehittäminen. Terveystieteiden tutkimuskeskus. WWW-dokumentti. Päivitetty 14.12.2018. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/yhteiskehittaminen> [viitattu 31.3.2023].

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Hämeenlinna: Talentum Media Oy.

Utriainen, R. 2018. Tunnetko jo podcastin?. Helmet. WWW-dokumentti. Päivitetty 28.6.2018. Saatavissa: [https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Vinkit/Tunnetko_jo_podcastin\(127357\)](https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Vinkit/Tunnetko_jo_podcastin(127357)) [viitattu 8.4.2023].

VAASI-Vaativan sijaishuollon osaamisen kehittäminen. s.a. VAASI on viiden suomalaisen korkeakoulun sijaishuollon koulutusta ja osaamista kehittävä yhteishanke. Xamk. Juvenia-Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. WWW-

dokumentti. Saatavissa: [Valtakunnallisen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma 2020-2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2020:2. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-697-3> \[viitattu 13.1.2023\].](https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/vaasi-vaati-<u>van-sijaishuollon-osaamisen-kehittaminen-lastensuojelussa/</u> [viitattu 25.10.2023].</p></div><div data-bbox=)

Valtioneuvosto. s.a. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019. WWW -dokumentti. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/kulttuuri-nuoriso-ja-liikunta-asiat> [viitattu 13.1.2023].

Viander, S. 2021. Nuoret yhteiskunnallisina vaikuttajina sosiaalisessa mediassa. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Maisterintutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juy-202106304099> [viitattu 1.2.2023].

Yliopiston uutiset. 2019. Nuori on sosiaalisessa mediassa sekä vaikuttaja että vaikuttamisen kohde. Jyväskylän yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/fi/ajankohtaista/arkisto/2019/01/nuori-on-sosiaalisessa-mediassa-seka-vaikuttaja-etta-vaikuttamisen-kohde> [viitattu 24.10.2023].

Linkki podcastiin: <https://soundcloud.com/xamkpodcast/vaasi-podcast-mika-mikkelin-sote-palveluissa-toimii-ja-mika-ei>